

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Nationaal Contactpunt
OESO-richtlijnen voor
Multinationale Ondernemingen

De OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen

Nederlandse vertaling, versie 2011

omeSantoDomingoWashingtonAddisAbabaCaracasDarEsSalaamLimaManilaRiyadhSaoPauloWarsawAlgiersCapeTownDhakaKuwaitMaputoRioDeJaneiroSarajevoVilniusAmmanCanberraD

*Aanbevelingen voor verantwoord
ondernemen in een mondiale context*

De OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn oorspronkelijk opgesteld in de twee officiële talen van de OESO, het Engels en het Frans. Deze vertaling is opgesteld door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (in 2011) ten behoeve van het Nederlandstalig bedrijfsleven en diens (Nederlandstalige) belanghebbenden. Bij twijfel over de juistheid van de Nederlandse vertaling of over de interpretatie van deze tekst prevaleren de officiële teksten boven deze Nederlandse tekst. Voor eventuele vragen kunt u zich richten tot het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen via www.oesorichtlijnen.nl

Inleiding bij de Nederlandse vertaling van de OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen zijn in Nederland belangrijk: ze maken duidelijk wat de Nederlandse overheid van bedrijven verwacht op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) bij het internationaal zakendoen. Ze bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. Hiermee vormen de OESO-richtlijnen het uitgangspunt voor het Nederlandse internationaal MVO-beleid.

Het doel van deze Nederlandse vertaling is om de OESO-richtlijnen toegankelijker te maken voor het Nederlandstalig bedrijfsleven en andere Nederlandstalige stakeholders die de Richtlijnen beter willen begrijpen en deze willen toepassen in hun organisatie.

In 2011 zijn de OESO-richtlijnen (opgesteld in 1976, en eerder herzien in 2000) aangepast aan de laatste ontwikkelingen op het gebied van internationaal MVO en ketenverantwoordelijkheid, zoals de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. De Richtlijnen worden momenteel onderschreven door 44 landen. Hiermee zijn ze de enige door overheden onderschreven MVO-richtlijnen voor internationaal ondernemen en het enige kader dat een geschillenbeslechtingsstelsel bevat.

Dit geschillenbeslechtingsstelsel wordt gevormd door de Nationale Contactpunten (NCP). Nederland beschikt, net als elk ander land dat de OESO-richtlijnen onderschrijft, over een Nationaal Contactpunt dat twee belangrijke taken heeft:

- Bedrijven bekend maken met de OESO-richtlijnen en de toepassing ervan bevorderen;
- Behandelen van meldingen van personen, maatschappelijke organisaties en bedrijven die een meningsverschil hebben over de toepassing van de Richtlijnen.

Over het Nederlandse NCP

De Nederlandse regering heeft gekozen voor een onafhankelijk NCP dat zelf verantwoordelijk is voor zijn werkwijze en besluitvorming, in lijn met de procedurele aanwijzingen in de OESO-richtlijnen. De minister voor Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking is politiek eindverantwoordelijk voor het functioneren van het NCP.

Het Nederlandse NCP bestaat uit vier onafhankelijke leden en wordt ondersteund door vier ambtelijke adviserende leden namens de ministeries van Buitenlandse Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken. Het NCP heeft een secretariaat dat is gevestigd bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het NCP onderhoudt regelmatig contact met de belangrijkste stakeholders. In Nederland zijn deze vertegenwoordigd door VNO-NCW (het bedrijfsleven), FNV (de vakbeweging) en OECD Watch (verenigde maatschappelijke organisaties).

De richtlijnen en tools online

Op www.oesorichtlijnen.nl vindt u uitgebreide informatie over de OESO-richtlijnen en de werkwijze van het Nederlandse NCP.

Hier vindt u ook praktijkvoorbeelden en tools die tonen hoe u de Richtlijnen kunt toepassen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over de OESO-richtlijnen of het Nederlandse NCP? Neem dan contact op via ncpoecd@minbuza.nl of 070-348 4200.

Inhoudsopgave

Deel 1: OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	6
Voorwoord	6
I. Begrippen en uitgangspunten	8
II. Algemene beginselen voor bedrijfsbeleid	10
III. Informatieverstrekking	15
IV. Mensenrechten	17
V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	20
VI. Milieu	24
VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	27
VIII. Consumentenbelangen	29
IX. Wetenschap en technologie	32
IX. Mededinging	33
XI. Belastingen	35
Deel 2: Implementatieprocedures voor de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	38
Besluit van de OESO-raad	38
Procedurele aanwijzingen	40
I. Nationale Contactpunten	40
II. Investeringscomité	41
Toelichting op de implementatieprocedures voor de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	43
I. Procedurele aanwijzingen voor de NCP's	43
II. Toelichting op de Procedurele Aanwijzingen voor het Investeringscomité	48

Deel 1: OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

Aanbevelingen voor verantwoord ondernemen in een mondiale context

Voorwoord

1. De *OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen* (de *Richtlijnen*) zijn aanbevelingen die door de regeringen aan multinationale ondernemingen worden gedaan. De *Richtlijnen* hebben tot doel te waarborgen dat de activiteiten van multinationale ondernemingen in overeenstemming met het overheidsbeleid zijn, het wederzijds vertrouwen tussen ondernemingen en de samenlevingen waarin zij actief zijn te verstevigen, het investeringsklimaat voor buitenlandse ondernemingen te verbeteren en de bijdrage van multinationale ondernemingen aan duurzame ontwikkeling te vergroten. De *Richtlijnen* zijn een onderdeel van de OESO-Verklaring inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen, waarvan de andere onderdelen betrekking hebben op nationale behandeling, tegenstrijdige verplichtingen voor ondernemingen en stimuli en belemmeringen voor internationale investeringen. De *Richtlijnen* bevatten juridisch niet-bindende beginselen en normen voor verantwoord ondernemen, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen. Echter, de landen die de *Richtlijnen* onderschrijven gaan een bindende verplichting aan hen te implementeren in overeenstemming met het *Besluit van de Raad inzake de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen*. Voorts kunnen onderwerpen in de *Richtlijnen* ook gedekt worden door nationaal recht of internationale verplichtingen.
2. Het internationale bedrijfsleven heeft ingrijpende structurele wijzigingen ondergaan en ook de *Richtlijnen* zijn aangepast om deze veranderingen te weerspiegelen. Met de komst van de diensten- en kennisintensieve economie en de expansie van de interneteconomie spelen diensten- en technologieondernemingen een steeds belangrijker wordende rol op de internationale markt. Grote ondernemingen nemen nog steeds het
- leeuwendeel van de internationale investeringen voor hun rekening, en grootschalige internationale fusies zijn een trend. Tegelijkertijd zijn echter ook de buitenlandse investeringen door kleine en middelgrote ondernemingen toegenomen, en spelen deze bedrijven inmiddels een belangrijke rol op het internationale toneel. Multinationale ondernemingen zijn, net als de nationaal opererende, in de loop der tijd met allerlei samenwerkingsconstructies en organisatievormen gaan werken. Strategische allianties en nauwere relaties met leveranciers en onderaannemers doen de grenzen van de onderneming steeds verder vervagen.
3. De snelle veranderingen in de structuur van multinationale ondernemingen worden ook zichtbaar in hun activiteiten in ontwikkelingslanden, waar rechtstreekse buitenlandse investeringen sterk zijn toegenomen. Terwijl multinationale ondernemingen zich voorheen met name richtten tot de primaire productie en de extractieve (mijnbouw) industrie, zien we dat ze nu gediversifieerdere activiteiten ontplooiën, zoals fabricage, assemblage, marktontwikkeling en dienstverlening. Een andere belangrijke ontwikkeling is de opkomst van multinationale ondernemingen uit ontwikkelingslanden als grote, internationale investeerders.
4. Als gevolg van de internationale handels- en investeringsactiviteiten van multinationale ondernemingen zijn de banden tussen de landen en de regio's van de wereld versterkt en geïntensifieerd. Deze activiteiten leveren zowel landen van herkomst als gastlanden aanzienlijke voordelen op. Voordelen die worden versterkt wanneer multinationale ondernemingen de producten en diensten waar de consumenten om vragen tegen concurrerende prijzen leveren en wanneer ze de kapitaalverschaffers een redelijk rendement bieden. Hun handels- en investeringsactiviteiten dragen bij tot een

- efficiënte aanwending van kapitaal, technologie, mensen en natuurlijke rijkdommen. Ze bevorderen de overdracht van technologische kennis tussen de verschillende delen van de wereld en de ontwikkeling van technologieën die op lokale omstandigheden zijn afgestemd. Door middel van geïnstitutionaliseerd onderwijs en training tijdens het werk bevorderen ondernemingen ook de ontwikkeling van het menselijk kapitaal en de creatie van werkgelegenheid in de gastlanden.
5. De aard, omvang en snelheid van de economische veranderingen vormen nieuwe strategische uitdagingen voor ondernemingen en iedereen die daarbij betrokken is. Multinationale ondernemingen hebben de mogelijkheid om een beleid ten aanzien van goed gedrag te implementeren ten behoeve van duurzame ontwikkeling waarin de samenhang tussen de economische, ecologische en sociale doelen gewaarborgd is. Multinationale ondernemingen zijn hiertoe des te beter in staat wanneer de handels- en investeringsactiviteiten plaatsvinden in een context van een open, competitieve en passend gereguleerde markt.
 6. Veel multinationale ondernemingen hebben aangevoerd dat inachtneming van strenge gedragsnormen bevorderlijk is voor de groei. De markt wordt tegenwoordig gekenmerkt door een intense concurrentie en multinationale ondernemingen worden geconfronteerd met een veelheid aan parameters op juridisch, sociaal en reglementair vlak. In die context kunnen ondernemingen soms in de verleiding komen om bepaalde relevante principes en normen te negeren in de hoop hiermee een concurrentievoordeel te behalen. Dergelijke praktijken van enkelen kunnen de reputatie van velen in gevaar brengen en tot onrust bij het publiek leiden.
 7. Een groot aantal ondernemingen heeft als reactie op deze maatschappelijke onrust interne programma's, procedures en managementsystemen ontwikkeld om hun inzet voor goed burgerschap, goede praktijken, verantwoord ondernemen en goed werknemersgedrag kracht bij te zetten. Sommige hebben de hulp van advies-, controle- en certificatiebureaus ingeroepen om aan de opbouw van expertise op dit vlak bij te dragen. Ondernemingen hebben ook een maatschappelijke discussie bevorderd over wat nu precies verantwoord ondernemen is en hebben met belanghebbenden gewerkt, waaronder in het kader van multi-stakeholder initiatieven, om sturing voor verantwoord ondernemen te ontwikkelen. De *Richtlijnen* geven de gezamenlijke verwachtingen die de onderschrijvende regeringen ten aanzien van het gedrag van ondernemingen koesteren weer en vormen tegelijkertijd een referentiepunt voor ondernemingen en andere belanghebbenden. Aldus zijn de *Richtlijnen* zowel een aanvulling als een versterking van private initiatieven om gedragsregels van verantwoord ondernemen te definiëren en in praktijk te brengen.
 8. Regeringen werken met elkaar en andere actoren samen om het internationaal juridisch en beleidsmatig kader waarbinnen ondernemingen hun activiteiten ontplooiën, te versterken. De start van dit proces kan herleid worden naar het werk van de Internationale Arbeidsorganisatie in het begin van de 20^e eeuw. De totstandkoming van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens door de Verenigde Naties is een andere mijlpaal. Dit werd vervolgd met de continue ontwikkeling van normen die relevant zijn voor vele deelgebieden van verantwoord ondernemen – een proces dat tot de dag van vandaag voortduurt. De OESO draagt op belangrijke wijze bij aan dit proces door de ontwikkeling van normen in relatie tot bijvoorbeeld het milieu, de bestrijding van corruptie, consumentenbelangen, corporate governance en belastingen.
 9. Het gezamenlijke doel van de regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven is het stimuleren van de positieve bijdragen die multinationale ondernemingen aan economische, ecologische en sociale vooruitgang kunnen leveren, alsmede het minimaliseren van de problemen waartoe hun activiteiten kunnen leiden. Om dit doel te bereiken werken de regeringen samen met ondernemingen, vakbonden en andere niet-gouvernementele organisaties die op hun manier naar hetzelfde einddoel werken. Regeringen kunnen hiertoe bijdragen door in hun land een effectief beleidskader te scheppen, gericht op een stabiel macro-economisch beleid, een niet-discriminerende behandeling van ondernemingen, adequate regelgeving en toezicht, een onpartijdig rechtssysteem en een efficiënte, integere overheid. Ook kunnen regeringen helpen door de toepassing en bevordering van passende normen en maatregelen die een duurzame ontwikkeling ondersteunen, en de doorvoering van hervormingen om de efficiëntie en de doelmatigheid van de activiteiten van de overheidssector te waarborgen. De regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven hebben zich verbonden te werken aan een voortdurende verbetering van het binnenlandse en internationale beleid, teneinde het welzijn en de levensstandaard van alle mensen te verhogen.

I. Begrippen en uitgangspunten

1. De *Richtlijnen* zijn aanbevelingen die door de regeringen gezamenlijk worden gedaan aan multinationale ondernemingen. Ze bevatten beginselen en normen voor goed gedrag, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen. Inachtneming van de *Richtlijnen* door ondernemingen is vrijwillig en niet rechtens afdwingbaar. Dat neemt niet weg dat sommige onderwerpen die gedekt worden door de *Richtlijnen* ook gereguleerd kunnen worden door nationale wetgeving of internationale verplichtingen.
2. Naleving van nationale wetgeving is de eerste verplichting van ondernemingen. De *Richtlijnen* zijn noch een substituut voor nationale wetgeving, noch kunnen zij gezien worden als de nationale wetgeving en normen terzijde stellend. Hoewel de *Richtlijnen* op veel gebieden verder gaan dan de wet, dienen zij niet en zijn zij niet bedoeld om ondernemingen in situaties te doen belanden waarin zij met tegenstrijdige verplichtingen worden geconfronteerd. Echter, in landen waarin nationale wetgeving en normen conflicteren met de principes en normen van de *Richtlijnen* moeten ondernemingen manieren zien te vinden om deze principes en normen zo goed mogelijk in acht te nemen zonder in strijd met nationale wetgeving te handelen.
3. Aangezien multinationale ondernemingen over de hele wereld actief zijn, behoort internationale samenwerking op dit gebied zich tot alle landen uit te strekken. De regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven, moedigen ondernemingen die op hun grondgebied werkzaam zijn aan om de *Richtlijnen* na te leven overal waar zij actief zijn, zulks met inachtneming van de bijzondere omstandigheden in elk gastland.
4. Een nauwkeurige definitie van het begrip multinationale ondernemingen is in het kader van de *Richtlijnen* niet noodzakelijk. Zulke ondernemingen zijn actief in alle sectoren van de economie. In het algemeen zijn het ondernemingen of andere entiteiten die in meerdere landen gevestigd zijn en zodanig met elkaar verbonden zijn dat ze hun activiteiten op verschillende manieren met elkaar kunnen afstemmen. Hoewel een of meer van deze entiteiten een belangrijke invloed op de activiteiten van de andere kan uitoefenen, kan de mate van autonomie binnen de onderneming van de ene multinational tot de andere sterk variëren. De onderneming kan particulier eigendom, staatseigendom of een mengvorm daarvan zijn. De *Richtlijnen* zijn bedoeld voor alle onderdelen van multinationale ondernemingen (moedermaatschappij en/of lokale vestigingen). In overeenstemming met de feitelijke verdeling van de verantwoordelijkheden worden de verschillende bedrijfsonderdelen geacht samen te werken en elkaar te helpen om de inachtneming van de *Richtlijnen* te bevorderen.
5. De *Richtlijnen* hebben niet tot doel verschillen in behandeling tussen multinationale en nationale ondernemingen in het leven te roepen: zij beschrijven goed gedrag voor alle ondernemingen. Dit betekent dus dat van multinationale en nationale bedrijven hetzelfde gedrag wordt verwacht in alle situaties waarin de *Richtlijnen* voor beide relevant zijn.
6. Regeringen willen een zo breed mogelijke inachtneming van de *Richtlijnen* bevorderen. Hoewel erkend wordt dat kleine en middelgrote bedrijven niet over dezelfde mogelijkheden beschikken als grotere ondernemingen, willen de regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven hen desondanks aanmoedigen zich zo goed mogelijk aan de aanbevelingen uit de *Richtlijnen* te houden.
7. De regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven, mogen deze niet gebruiken voor protectionistische doeleinden, noch op een zodanige wijze gebruiken die het comparatieve voordeel van een land waarin multinationale ondernemingen investeren aantast.
8. De regeringen hebben het recht voorwaarden te stellen waaronder multinationale ondernemingen in hun land mogen werken, zulks met inachtneming van het internationale recht. De onderdelen van een multinationale onderneming die in verschillende landen gevestigd zijn, zijn onderworpen aan de wetten die in het desbetreffende land van toepassing zijn. Wanneer multinationale ondernemingen worden geconfronteerd met tegenstrijdige verplichtingen van landen die de *Richtlijnen* onderschrijven of van derde landen, worden de desbetreffende regeringen aangemoedigd te goeder trouw samen te werken om de problemen die daaruit kunnen voortvloeien, op te lossen.
9. De regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven, zeggen daarbij toe dat zij hun verantwoordelijkheid zullen nakomen om ondernemingen rechtvaardig en in overeenstemming met het internationale recht en hun contractuele verplichtingen te behandelen.
10. Het gebruik van passende, internationale mechanismen voor de beslechting van geschillen, met inbegrip van arbitrage, wordt aangemoedigd ter vergemakkelij-

king van de oplossing van juridische problemen die kunnen ontstaan tussen ondernemingen en de regeringen van gastlanden.

11. De regeringen die de *Richtlijnen* onderschrijven, zullen hen in praktijk brengen en de toepassing ervan bevorderen. Zij roepen Nationale Contactpunten in het leven die de bekendheid van de *Richtlijnen* moeten vergroten en als discussieforum dienen voor alle kwesties die de *Richtlijnen* betreffen. Bovendien nemen zij deel aan passende evaluatie- en adviesprocedures ten behoeve van kwesties die verband houden met de interpretatie van de *Richtlijnen* in een veranderende wereld.

II. Algemene beginselen voor bedrijfsbeleid

Ondernemingen dienen volledig rekening te houden met het bestaande beleid in landen waarin ze werkzaam zijn, en dienen de standpunten van andere belanghebbenden in aanmerking te nemen. In dit verband:

A. Behoren zij:

1. Bij te dragen aan de economische, ecologische en sociale vooruitgang teneinde duurzame ontwikkeling te bevorderen;
2. De internationaal erkende mensenrechten van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden te respecteren;
3. De opbouw van lokale capaciteit te bevorderen door nauwe samenwerking met de plaatselijke gemeenschap, met inbegrip van bedrijfsbelangen, alsmede door als onderneming activiteiten op de binnenlandse en buitenlandse markten te ontplooiën, in overeenstemming met de vereisten van een gezonde bedrijfsvoering;
4. De ontwikkeling van menselijk kapitaal te bevorderen, in het bijzonder door het scheppen van werkgelegenheid en het bieden van scholingsmogelijkheden voor werknemers;
5. Zich ervan te onthouden uitzonderingen te bedingen of te aanvaarden die niet voorkomen in de wet- of regelgeving inzake mensenrechten, milieu, gezondheid, veiligheid, arbeid, belasting, financiële stimuli of andere aangelegenheden;
6. Goede beginselen voor ondernemingsbestuur te ondersteunen en te handhaven, en een goede praktijk van ondernemingsbestuur te ontwikkelen en toe te passen, ook binnen ondernemingsgroepen;
7. Doelmatige zelfreguleringsmechanismen en beheerssystemen te ontwikkelen en toe te passen die een relatie van wederzijds vertrouwen bevorderen tussen ondernemingen en de samenlevingen waarin zij actief zijn;
8. De kennis en naleving van het ondernemingsbeleid onder werknemers die te werk gesteld zijn door multinationale ondernemingen te bevorderen door dit beleid op een passende manier bekend te maken, mede door middel van trainingsprogramma's;
9. Zich te onthouden van discriminerende of disciplinaire maatregelen tegen werknemers die het management of, indien van toepassing, de bevoegde autoriteiten te goeder trouw op de hoogte stellen van praktijken die in strijd zijn met de wet, de *Richtlijnen* of het ondernemingsbeleid.
10. Op identificatie van risico's gebaseerde due diligence uit te voeren, bijvoorbeeld door dit in hun managementsystemen voor bedrijfsrisico's op te nemen, om daadwerkelijke en potentiële ongunstige effecten zoals beschreven in paragraaf 11 en 12 te identificeren, te voorkomen en te verminderen, en rekenschap te geven over hoe zij deze effecten aanpakken. De aard en reikwijdte van due diligence hangen af van de omstandigheden van een specifieke situatie.
11. Te voorkomen dat zij met hun eigen activiteiten ongunstige effecten op zaken die aan de orde komen in de *Richtlijnen* veroorzaken of daartoe bijdragen, en zulke effecten aanpakken wanneer zij zich voordoën.
12. Een ongunstig effect trachten te voorkomen of verminderen wanneer zij niet hebben bijgedragen aan dat effect, maar waar dat effect toch direct verbonden is aan hun activiteiten, producten of diensten via een zakelijke relatie. Dit is niet bedoeld om de verantwoordelijkheid van de entiteit die het ongunstige effect veroorzaakt te verschuiven naar de onderneming waarmee het een zakelijke relatie heeft.
13. Naast het aanpakken van ongunstige effecten in relatie tot de onderwerpen die in de *Richtlijnen* aan de orde komen, zakenrelaties, met inbegrip van leveranciers en onderaannemers, waar mogelijk te stimuleren principes van verantwoord ondernemen toe te passen die verenigbaar zijn met de *Richtlijnen*;
14. In dialoog te treden met relevante belanghebbenden zodat betekenisvolle mogelijkheden geboden kunnen worden om hun inzichten in overweging te nemen in relatie tot het planning- en besluitproces omtrent projecten en andere activiteiten die significante effecten kunnen hebben op lokale gemeenschappen.
15. Zich te onthouden van ongepaste inmenging in politieke aangelegenheden in het gastland.

B. Worden ondernemingen gestimuleerd:

1. Wanneer dat in de bedrijfscontext past, gezamenlijke inspanningen in relevante fora te steunen ter promotie van internetvrijheid aan de hand van respect voor vrijheid van meningsuiting, samenkomst en vereniging online.

2. Indien opportuun, deel te nemen aan private of multi-stakeholder initiatieven en de dialoog met de sociale partners over verantwoord ketenbeheer of deze te steunen, daarbij zeker stellend dat deze initiatieven afdoende rekening houden met de sociale en economische effecten op ontwikkelingslanden en met bestaande, internationaal erkende normen.

Toelichting op Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid

1. Het hoofdstuk Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid van de *Richtlijnen* is het eerste dat specifieke aanbevelingen aan ondernemingen bevat. Als zodanig is het belangrijk omdat het het algemene beleidskader schetst en gemeenschappelijke basisprincipes voor de specifieke aanbevelingen in de volgende hoofdstukken neerlegt.
2. Ondernemingen worden aangemoedigd met de overheid samen te werken aan de ontwikkeling en implementatie van beleid en regelgeving. Dit proces kan worden verrijkt door rekening te houden met de opvattingen van andere belanghebbenden in de samenleving, zoals de plaatselijke bevolking en het bedrijfsleven. Ook wordt erkend dat de overheid in haar contacten met bedrijven openheid moet betrachten en met het bedrijfsleven over deze kwesties moet overleggen. Ondernemingen moeten worden beschouwd als partners van de overheid bij de ontwikkeling en toepassing van zowel vrijwillige als bindende instrumenten (waarvan de *Richtlijnen* één onderdeel vormen) op beleidsterreinen die hen aangaan.
3. De activiteiten van multinationale ondernemingen (MNO's) mogen niet in tegenspraak zijn met duurzame ontwikkeling, en de *Richtlijnen* zijn bedoeld om complementariteit in deze te bevorderen. Vooruitgang op zowel economisch, sociaal als ecologisch gebied is immers één van de belangrijkste middelen om duurzame ontwikkeling te bevorderen.¹
4. Hoofdstuk IV gaat verder in op de algemene aanbeveling over mensenrechten in paragraaf A2.
5. De *Richtlijnen* erkennen en stimuleren bovendien de bijdrage die MNO's door hun activiteiten in plaatselijke gemeenschappen aan de opbouw van lokale capaciteit kunnen leveren. Ook de aanbeveling omtrent de vorming van menselijk kapitaal is een expliciete, toekomstgerichte erkenning van de bijdrage die MNO's aan de individuele ontplooiing van hun werknemers kunnen leveren, en heeft niet alleen betrekking op werving, maar ook op scholings- en andere ontwikkelingsmogelijkheden. De ontwikkeling van menselijk kapitaal veronderstelt ook dat er niet wordt gediscrimineerd bij de werving, evenmin op het vlak van promotiekansen, levenslange scholing en andere opleidingsmogelijkheden tijdens het werk.
6. De *Richtlijnen* adviseren ondernemingen om, in het algemeen, niet te proberen uitzonderingen te bedingen die niet voorkomen in de wettelijke regelingen omtrent zaken als mensenrechten, milieu, gezondheid, veiligheid, arbeid, belastingen en financiële stimulanzen, zonder hiermee afbreuk te willen doen aan het recht van ondernemingen wijzigingen in de wet- en regelgeving na te streven. De woorden "of te accepteren" vestigen ook de aandacht op de rol van de Staat die deze uitzonderingen aanbiedt. Hoewel een bepaling als deze doorgaans gericht is tot de regeringen is deze ook rechtstreeks van belang voor MNO's. Belangrijk is echter voor ogen te houden dat er gevallen zijn, waarin specifieke uitzonderingen op wetten of ander beleid om gegronde redenen van openbaar belang, verenigbaar met deze wetten kunnen zijn. Voorbeelden hiervan worden gegeven in de hoofdstukken over Milieu en Mededinging.
7. De *Richtlijnen* bevelen ondernemingen aan degelijke bestuurspraktijken toe te passen op basis van de OESO Principes voor Corporate Governance. De Principes roepen op tot bescherming en ondersteuning van het uitoefenen van aandeelhoudersrechten, waaronder billijke behandeling van aandeelhouders. Ondernemingen dienen de rechten van belanghebbenden zoals vastgelegd in de wet of via wederzijdse overeenkomsten te erkennen en actieve samenwerking met belanghebbenden te bevorderen bij het creëren van welvaart, banen en de duurzaamheid van financieel gezonde ondernemingen.
8. De Principes roepen bestuursraden van moederbedrijven op de strategische aansturing van de onderneming, effectief toezicht op het management en verantwoording aan de onderneming en de aandeelhouders te waarborgen, daarbij rekening houdend met de belangen van belanghebbenden. In het vervullen van deze verantwoordelijkheden dient de raad de integriteit van de systemen voor boekhouding en financiële verslaglegging, inclusief onafhankelijke controle, gepaste controlemechanismen,

¹ Een van de meest gebruikte definities van duurzame ontwikkeling is die van de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling (Commissie Brundtland) van 1987: "Een ontwikkeling die tegemoet komt aan de behoeften van het heden zonder de mogelijkheid van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien, in gevaar te brengen."

in het bijzonder risicobeheersing en financiële en operationele controle, en naleving van de wet en relevante normen te waarborgen.

9. De Principes gelden ook voor ondernemingsgroepen, hoewel bestuursraden van dochterondernemingen eigen verplichtingen kunnen hebben op basis van de wet van het land waarin zij gevestigd zijn. Systemen voor naleving en controle dienen waar mogelijk ook gebruikt te worden bij deze dochterondernemingen. Voorts omvat het toezicht van de raad op de bestuurspraktijk doorlopende evaluatie van interne structuren opdat duidelijk is welk management verantwoordelijk is binnen de ondernemingsgroep.
10. Voor multinationale staatsbedrijven gelden dezelfde aanbevelingen als voor particuliere ondernemingen, maar publiek toezicht is dikwijls groter wanneer een Staat eigenaar is. De OESO-richtlijnen voor Corporate Governance voor Staatsbedrijven vormen een nuttige en specifieke handleiding voor deze ondernemingen en de aanbevelingen in deze *Richtlijnen* zouden de governance aanzienlijk kunnen verbeteren.
11. Hoewel de verantwoordelijkheid voor verbetering van het wettelijke en institutionele kader allereerst bij de overheid ligt, loont het sterk voor ondernemingen goede bestuurspraktijken toe te passen.
12. Er komen steeds meer niet door de overheid voorgeschreven, zelfregulerende instrumenten en initiatieven die verband houden met allerlei aspecten van het ondernemingsgedrag en de relatie tussen bedrijfsleven en samenleving. Interessante ontwikkelingen doen zich wat dat betreft voor in de financiële sector. Ondernemingen erkennen dat hun activiteiten vaak gevolgen voor samenleving en milieu hebben. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de invoering van zelfreguleringspraktijken en managementsystemen door ondernemingen die hierin verbetering willen brengen - en daarmee bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Dergelijke maatregelen zijn op hun beurt weer bevorderlijk voor een constructieve relatie tussen ondernemingen en de samenlevingen waarin zij werken.
13. Effectieve zelfreguleringsmechanismen veronderstellen uiteraard dat ondernemingen de kennis en naleving van het ondernemingsbeleid onder hun werknemers bevorderen. Waarborgen voor de bescherming van werknemers die te goeder trouw “de klokken luiden” worden eveneens aanbevolen, onder meer voor werknemers die, wanneer tijdige herstelmaatregelen uitblijven of er een gereede kans op nadelige gevolgen voor hun baan ontstaat, praktijken die strijdig zijn met de wet aan de bevoegde autoriteiten melden. Deze

bescherming is met name van belang voor het tegengaan van corruptie en voor het milieubeleid, maar is ook relevant ten aanzien van andere aanbevelingen in de *Richtlijnen*.

14. In het kader van de *Richtlijnen* wordt onder due diligence een proces verstaan waarmee ondernemingen daadwerkelijke en potentiële ongunstige effecten kunnen identificeren, voorkomen en verminderen, en waarmee zij verantwoording kunnen afleggen over hun aanpak van die effecten als integraal onderdeel van hun besluitvormingsproces en risicobeheerssystemen. Due diligence kan opgenomen worden in de bredere risicobeheerssystemen van ondernemingen, mits het verder reikt dan het enkel in kaart brengen en beheersen van materiële risico's voor de onderneming zelf door ook de risico's op ongunstige effecten op zaken die in de *Richtlijnen* aan de orde komen mee te nemen. Potentiële effecten dienen aangepakt te worden via preventie of vermindering; daadwerkelijke ongunstige effecten via herstelmaatregelen. De *Richtlijnen* gaan die ongunstige effecten aan die veroorzaakt worden door de onderneming, waaraan deze bijdraagt, of waarmee het direct verbonden is door haar activiteiten, producten of diensten via een zakenrelatie, zoals omschreven in paragraaf A.11 en A.12. Due diligence kan ondernemingen helpen risico's op dergelijke effecten te voorkomen. In het kader van deze aanbeveling dient 'bijdragen aan' een ongunstig effect geïnterpreteerd te worden als een substantiële bijdrage, zoals een handeling die een ongunstig effect van een andere entiteit veroorzaakt of dat faciliteert, of die entiteit daar toe aanzet, en niet een minimale of onbeduidende bijdrage. De term 'zakenrelatie' behelst relaties met zakenpartners, met entiteiten in de toeleveringsketen en met andere statelijke en non-statelijke entiteiten die direct zijn verbonden aan de activiteiten, producten of diensten van de onderneming. De aanbeveling in paragraaf A.10 gaat over zaken die in de *Richtlijnen* aan de orde komen en verband houden met ongunstige effecten. Zij geldt niet voor de hoofdstukken over Wetenschap en Technologie, Mededinging en Belasting.
15. De aard en omvang van due diligence, zoals de specifieke te ondernemen stappen die gepast zijn in een bepaalde situatie zijn afhankelijk van factoren zoals de grootte van de onderneming, de context waarin de onderneming opereert, de specifieke aanbevelingen in de *Richtlijnen*, en de ernst van de ongunstige effecten van de onderneming. Specifieke aanbevelingen voor due diligence op het gebied van mensenrechten staan vermeld in hoofdstuk IV.
16. Indien ondernemingen grote aantallen toeleveranciers hebben, worden zij aangemoedigd om te onderzoeken

- op welk gebied in het algemeen het risico op ongunstige effecten het hoogst is en, afgaande op deze risico-evaluatie, leveranciers te prioriteren voor het due diligence proces.
17. Het voorkomen van het veroorzaken van of bijdragen aan ongunstige effecten via hun eigen activiteiten op zaken die in de *Richtlijnen* aan de orde komen omvat ook de activiteiten in de toeleveringsketen. Relaties in de toeleveringsketen kunnen velerlei vormen aannemen, waaronder franchising, licensing en onderaannemingen. Schakels in de toeleveringsketen zijn vaak zelf multinationale ondernemingen en, om die reden, zijn de *Richtlijnen* ook op diegenen van toepassing die opereren vanuit of in de landen die de Verklaring onderschrijven.
 18. Wanneer een onderneming een risico op het veroorzaken van een ongunstig effect in de context van haar toeleveringsketen identificeert, behoort zij de noodzakelijke stappen te ondernemen om dat effect af te wenden of te voorkomen.
 19. Indien een onderneming een risico op het bijdragen aan een ongunstig effect identificeert, behoort zij de noodzakelijke stappen te ondernemen om die bijdrage te stoppen of te voorkomen en haar invloed aan te wenden om zo goed mogelijk het resterende ongunstige effect te verminderen. Dergelijke invloed wordt geacht te bestaan indien het in het vermogen van de onderneming ligt om de oneigenlijke praktijken van de entiteit die de schade aanricht te veranderen.
 20. Om aan de verwachting van paragraaf A.12 te voldoen behoort een onderneming, hetzij zelfstandig, hetzij in samenwerking met andere entiteiten, waar gepast, haar invloed aan te wenden om de entiteit die het ongunstige effect veroorzaakt te beïnvloeden om dat ongunstige effect te voorkomen of te verminderen.
 21. De *Richtlijnen* erkennen dat er praktische beperkingen verbonden zijn aan het vermogen van ondernemingen om het gedrag van hun zakelijke partners te beïnvloeden. Bepalend hiervoor zijn de productkenmerken, het aantal leveranciers of andere zakenpartners, de samenstelling en complexiteit van de productieketen, de marktpositie van de onderneming ten opzichte van haar leveranciers of andere schakels in de toeleveringsketen. Echter, ondernemingen kunnen toeleveranciers ook beïnvloeden via contractuele regelingen zoals managementcontracten, pre-qualificatievereisten voor potentiële toeleveranciers, stemrechten, en licentie- of franchiseovereenkomsten. Andere factoren die relevant zijn in het bepalen van een gepaste reactie op geïdentificeerde risico's omvatten de ernst en kans op ongunstige effecten en hoe cruciaal een toeleverancier is voor de onderneming.
 22. Gepaste reacties van ondernemingen met betrekking tot een zakelijke relatie kunnen omvatten: voortzetting van de relatie met een toeleverancier gedurende de inspanningen om risico's te verminderen; tijdelijke opschorting van een relatie gedurende de inspanningen tot vermindering van de risico's; of, als laatste toevlucht, stopzetting van de relatie nadat pogingen tot risicovermindering hebben gefaald, als de onderneming risicovermindering niet haalbaar acht, of vanwege de ernst van het ongunstige effect. In haar besluit tot stopzetting van een relatie dient een onderneming mogelijke sociaaleconomisch ongunstige effecten van die stopzetting mede in overweging te nemen.
 23. Ondernemingen kunnen ook samen met leveranciers en andere schakels in de toeleveringsketen optrekken, in samenwerking met andere belanghebbenden, ter verbetering van hun prestaties, bijvoorbeeld door training van personeel en andere vormen van capaciteitsopbouw, zodoende de integratie van principes van verantwoord ondernemen in hun activiteiten ondersteunend in overeenstemming met de *Richtlijnen*. In de situatie waarin toeleveranciers diverse afnemers hebben en mogelijk blootgesteld worden aan tegenstrijdige verplichtingen van hun afnemers worden ondernemingen aangemoedigd, goed rekening houdend met zorgen op het gebied van mededinging, te participeren in sectorbrede, gezamenlijke pogingen met andere ondernemingen waarmee zij toeleveranciers delen om beleid op en risicobeheersystemen voor toeleveringsketens te coördineren, onder meer door het delen van informatie.
 24. Ondernemingen worden ook aangemoedigd om deel te nemen aan private of multi-stakeholder initiatieven en de sociale dialoog over verantwoord ketenbeheer, zoals die ondernomen worden als onderdeel van de proactieve agenda voortvloeiend uit het Besluit van de OESO Raad aangaande de OESO-*richtlijnen* voor Multinationale Ondernemingen en de bijgevoegde Procedurele Aanwijzingen.
 25. Het betrekken van belanghebbenden omvat interactieve processen voor het betrekken van relevante belanghebbenden via, bijvoorbeeld, bijeenkomsten, hoorzittingen of klankbordprocedures. Het effectief betrekken van belanghebbenden wordt gekenmerkt door hoor en wederhoor en is afhankelijk van de goede trouw van deelnemers van beide kanten. Dit soort betrokkenheid kan vooral behulpzaam zijn in de planning- en besluitvormingsprocessen met betrekking tot projecten of andere activiteiten op het gebied van, bijvoorbeeld, het

intensieve gebruik van land of water, hetgeen een significant effect kan hebben op lokale gemeenschappen.

26. Paragraaf B.1 over internetvrijheid erkent de opkomst van een belangrijke kwestie. Hij zet geen nieuwe normen, evenmin veronderstelt hij de ontwikkeling van nieuwe normen. De paragraaf erkent dat ondernemingen belangen hebben die beïnvloed zullen worden en dat hun deelname samen met andere belanghebbenden in de discussie over internetvrijheid kan bijdragen aan hun vermogen en dat van anderen deze zaken te begrijpen en er een positieve bijdrage aan te leveren. De tekst erkent dat internetvrijheid meerdere dimensies kan hebben en benadrukt dat samenwerking via relevante fora nagestreefd dient te worden. Dit staat los van de posities van de overheden bij de Wereld Handelsorganisatie (WTO) op het gebied van handel via internet. De aanbeveling is niet bedoeld om andere belangrijke beleidsdoeleinden, die gerelateerd kunnen zijn aan het gebruik van internet en waarmee rekening gehouden zou moeten worden, te veronachtzamen.² Zoals geldt voor de *Richtlijnen* in het algemeen tenslotte is het met de paragraaf niet de bedoeling tegenstrijdige normen te creëren, dit in overeenstemming met paragraaf 2 en 8 van het hoofdstuk Begrippen en Uitgangspunten van de *Richtlijnen*.
27. Tot slot dient te worden opgemerkt dat zelfregulering en andere initiatieven in die geest, zoals deze *Richtlijnen*, niet tot onrechtmatige beperking van de mededinging mogen leiden of beschouwd mogen worden als vervanging voor een effectieve regelgeving door de overheid. Het spreekt vanzelf dat MNO's bij de ontwikkeling van gedragscodes en zelfreguleringsmechanismen dienen te waken voor potentiële handel- of investeringsverstorende effecten.

² Enkele landen hebben in dit kader gerefereerd naar de Tunis Agenda for the Information Society van 2005.

III. Informatieverstrekking

1. Ondernemingen behoren te waarborgen dat tijdige en accurate informatie over alle relevante aspecten van hun activiteiten, structuur, financiële situatie, resultaten, eigendom en toezicht openbaar wordt gemaakt. Deze informatie behoort voor de onderneming in zijn geheel te worden verstrekt alsmede, indien van toepassing, uitgesplitst naar activiteitensector en geografisch gebied. Het informatiebeleid van de onderneming moet zijn afgestemd op de aard, omvang en vestigingsplaats van de onderneming, waarbij rekening wordt gehouden met kosten, vertrouwelijkheid van bedrijfsgegevens en andere overwegingen betreffende de concurrentiepositie.
2. De informatieverstrekking door bedrijven dient zich uit te strekken, maar hoeft niet beperkt te blijven tot relevante informatie over:
 - a) de financiële resultaten en de bedrijfsresultaten van de onderneming;
 - b) de ondernemingsdoelstellingen;
 - c) de belangrijkste aandeelhouders en de verdeling van het stemrecht, inclusief de structuur van een ondernemingsgroep en interne groepsrelaties, evenals toezichtbevorderende mechanismen;
 - d) het bezoldigingsbeleid voor de leden van de raad van bestuur en de voornaamste bestuurders en informatie over deze leden, waaronder kwalificaties, selectieproces, andere bestuursfuncties in het bedrijfsleven en of elk lid door de raad als onafhankelijk wordt beschouwd;
 - e) transacties met derden;
 - f) belangrijke, voorzienbare risicofactoren;
 - g) kwesties die de werknemers of andere belanghebbenden betreffen;
 - h) bestuursstructuur en –beleid van de onderneming, en in het bijzonder, de inhoud van een corporate governance code of beleid dienaangaande en het implementatieproces daarvan.
3. Ondernemingen worden aangemoedigd aanvullende informatie te verstrekken die zou kunnen bestaan uit:
 - a) Openbare verklaringen omtrent hun waarden of gedragscodes die voor publieke openbaarmaking bedoeld zijn waaronder, afhankelijk van hun relevantie voor de activiteiten van ondernemingen, informatie over het beleid van de onderneming met betrekking tot zaken die aan de orde komen in de *Richtlijnen*;
 - b) Beleid en andere gedragscodes die de onderneming onderschrijft, de datum van onderschrijving en de landen en onderdelen waar zulke verklaring op van toepassing zijn;
 - c) De resultaten in relatie tot deze verklaringen en codes;
 - d) Informatie over interne audits, risicobeheer en systemen voor naleving van juridische bepalingen;
 - e) Informatie over de relatie met werknemers en andere belanghebbenden.
4. Ondernemingen behoren hoge kwaliteitsnormen te hanteren voor hun boekhouding, en voor zowel financiële als niet-financiële informatieverstrekking, waaronder rapportage op milieugebied of sociaal gebied voor zover die bestaan. De normen of het beleid die ten grondslag liggen aan de samenstelling en publicatie van financiële en niet-financiële informatie dienen te worden vermeld. Jaarlijks dient een accountantsonderzoek uitgevoerd te worden door een onafhankelijke, competente en gekwalificeerde accountant zodat de raad van bestuur en de aandeelhouders van externe en objectieve verzekering voorzien kunnen worden dat de financiële verklaringen de financiële positie en prestaties van de onderneming op alle materiële aspecten eerlijk weergeven.

Toelichting op Informatieverstrekking

28. Dit hoofdstuk heeft tot doel een beter inzicht in de activiteiten van multinationale ondernemingen te bevorderen. Duidelijke en volledige informatie over de onderneming is belangrijk voor een groot aantal categorieën gebruikers, van aandeelhouders en de financiële wereld tot en met andere groepen zoals werknemers, plaatselijke gemeenschappen, speciale belangengroepen, de overheid en de samenleving als geheel. Om het algemene inzicht in ondernemingen en hun interactie met samenleving en milieu te vergroten, moeten ondernemingen openheid betrachten in hun bedrijfsvoering en tegemoet komen aan de steeds verdergaande vraag om informatie vanuit de samenleving.
29. De informatie die in dit hoofdstuk aan bod komt, behandelt de informatievoorziening op twee gebieden. Het eerste pakket aanbevelingen omvat de punten die ook in de OESO-Principes inzake corporate governance worden behandeld. De annotaties bij de Principes bevatten verdere richtlijnen omtrent de vereiste informatievoorziening en de aanbevelingen in de *Richtlijnen* moeten in samenhang hiermee worden geïnterpreteerd. Het eerste pakket aanbevelingen kan aangevuld worden door een tweede pakket aanbevelingen voor de informatievoorziening waartoe ondernemingen aangemoedigd worden deze te volgen. De aanbevelingen voor informatievoorziening concentreren zich voornamelijk op beursgenoteerde onderne-

- mingen. De principes inzake corporate governance zijn vooral gericht op beursgenoteerde ondernemingen. Voor zover toepasselijk, met inachtneming van activiteit, omvang en plaats van de onderneming, kunnen ze ook een nuttig hulpmiddel zijn om de bestuurspraktijken bij niet-beursgenoteerde ondernemingen, zoals besloten vennootschappen of overheidsbedrijven, te verbeteren.
30. De aanbevelingen inzake de informatievoorziening worden niet geacht ondernemingen met een onredelijke hoeveelheid administratief werk of hoge kosten op te zadelen. Ook wordt niet van ondernemingen verwacht dat zij gegevens openbaar maken die hun concurrentiepositie in gevaar kunnen brengen, tenzij bekendmaking noodzakelijk is om een gefundeerde investeringsbeslissing mogelijk te maken en misleiding van de investeerders te voorkomen. Om vast te stellen welke informatie minimaal openbaar gemaakt behoort te worden maken de *Richtlijnen* gebruik van het materialiteitsbegrip. Materiële informatie kan gedefinieerd worden als informatie waarvan de afwezigheid of verkeerde weergave economische besluiten door gebruikers van die informatie kan beïnvloeden.
31. De *Richtlijnen* wijzen er over het algemeen ook op dat informatie voorbereid en openbaar gemaakt dient te worden in overeenstemming met hoge kwaliteitsnormen voor boekhouding en financiële en niet-financiële informatievoorziening. Dit verbetert aanzienlijk het vermogen van investeerders om toezicht op een onderneming te houden doordat het zorgt voor een toegenomen betrouwbaarheid, voor de mate waarin jaarverslagen met elkaar vergeleken kunnen worden en voor verbeterd inzicht in de prestaties van de onderneming. De jaarlijkse, onafhankelijke controle van de boeken zoals aanbevolen door de *Richtlijnen* zou moeten bijdragen aan toegenomen naleving van wet- en regelgeving en controle daarop door de onderneming.
32. Informatievoorziening is hier onderverdeeld in twee gebieden. Het eerste pakket aan aanbevelingen bepleiten een tijdige en nauwkeurige informatie over alle belangrijke zaken die de onderneming betreffen, met inbegrip van de financiële situatie, de resultaten, de eigendom en het bestuur van de onderneming. Ook worden ondernemingen geacht voldoende informatie te verstrekken over de beloning van de commissarissen en de belangrijkste bestuurders (individueel of gezamenlijk), zodat de investeerders de kosten en baten van beloningsplannen en de effecten van gratificatiesystemen, zoals optieregelingen, op de bedrijfsresultaten goed kunnen beoordelen. Transacties met derden en materieel voorzienbare risicofactoren vormen additionele relevante informatie die openbaar gemaakt dient te worden, evenals materiële kwesties met betrekking tot werknemers en andere belanghebbenden.
33. Het tweede pakket aanbevelingen in de *Richtlijnen* betreft de informatie of communicatie op gebieden waarvoor de verslagleggingnormen nog in ontwikkeling zijn, zoals sociale, ecologische en risicorapportage. Die fase van ontwikkeling kenmerkt met name de verslagleggingnormen voor emissies van broeikasgassen, doordat de reikwijdte van het meten groeit zodat het directe en indirecte, huidige en toekomstige, bedrijfs- en productemissies dekt; biodiversiteit is een ander voorbeeld. Veel ondernemingen geven informatie over een breder pakket onderwerpen dan alleen de financiële resultaten en beschouwen dit als een manier om hun engagement voor een maatschappelijk verantwoorde manier van ondernemen kracht bij te zetten. In sommige gevallen heeft deze tweede vorm van informatievoorziening – of communicatie met het publiek en andere partijen die rechtstreekse gevolgen van de activiteiten van de onderneming ondervinden – ook betrekking op entiteiten die niet worden genoemd in de financiële verslaggeving van de onderneming. Ze kan bijvoorbeeld ook de activiteiten van onderaannemers, leveranciers of joint venture partners bestrijken. Dit is vooral toepasselijk bij het toezien op de overdracht van activiteiten van partners die schadelijk zijn voor het milieu.
34. Veel ondernemingen hebben maatregelen getroffen om beter aan de wetten en bepaalde gedragsnormen voor ondernemingen te voldoen en de transparantie van hun activiteiten te vergroten. Steeds meer ondernemingen ontwikkelen vrijwillige gedragscodes om uitdrukking te geven aan het belang dat zij hechten aan ethische waarden op gebieden als milieu, mensenrechten, arbeidsomstandigheden, consumentenbescherming en belasting. Er worden of er zijn gespecialiseerde managementsystemen (door)ontwikkeld om ondernemingen te helpen dit engagement waar te maken, zoals informatiesystemen, werkprocedures en opleidingsvoorzieningen. Ook werken ondernemingen met NGO's en intergouvernementele organisaties samen aan de ontwikkeling van rapportagecriteria die ondernemingen beter in staat moeten stellen te communiceren welk effect hun activiteiten op allerlei duurzaamheidsaspecten hebben (bijvoorbeeld het Global Reporting Initiative).
35. Ondernemingen worden gestimuleerd de gepubliceerde informatie gemakkelijk en tegen lage kosten toegankelijk te maken, en hiervoor gebruik te maken van informatietechnologie. De informatie die voor de gebruikers op de binnenlandse markt bestemd is, moet voor alle geïnteresseerden beschikbaar zijn. Ondernemingen kunnen speciale maatregelen treffen om de informatie beschikbaar te stellen aan gemeenschappen die geen toegang tot gedrukte media hebben (bijvoorbeeld armere gemeenschappen die rechtstreeks effect van de ondernemingsactiviteiten ondervinden).

IV. Mensenrechten

Staten hebben de plicht mensenrechten te waarborgen. Binnen het kader van internationaal erkende mensenrechten, de internationale verplichtingen inzake mensenrechten van de landen waarin zij opereren evenals relevante nationale wetgeving en normen behoren ondernemingen:

1. Mensenrechten te respecteren, wat betekent dat zij inbreuken op de mensenrechten van derden behoren te voorkomen en ongunstige effecten waarbij zij betrokken zijn behoren aan te pakken.
2. In het kader van hun eigen activiteiten, het veroorzaken van of het bijdragen aan ongunstige effecten op mensenrechten te voorkomen en zulke effecten aan te pakken wanneer zij zich voordoen.
3. Manieren te zoeken om ongunstige effecten op mensenrechten te voorkomen of te verminderen wanneer deze effecten direct verbonden zijn aan hun bedrijfsactiviteiten, producten of diensten via een zakelijke relatie, zelfs als zij zelf niet bijdragen aan deze effecten.
4. Een beleid te hebben ten aanzien van het waarborgen van respect voor mensenrechten.
5. Due diligence op mensenrechtengebied uit te voeren zoals gepast in het licht van hun omvang, de aard en context van activiteiten en de ernst van de risico's op ongunstige effecten op mensenrechten.
6. Via legitieme procedures te voorzien in of mee te werken aan de aanpak van ongunstige effecten op mensenrechten waar zij vaststellen dat zij deze effecten hebben veroorzaakt of daaraan hebben bijgedragen.

Toelichting op Mensenrechten

36. Dit hoofdstuk begint met een openingsalinea die het kader schetst voor de specifieke aanbevelingen over het respect van ondernemingen voor de mensenrechten. Het put uit het Kader van de Verenigde Naties voor Bedrijven en Mensenrechten '*Protect, Respect, Remedy*' en is in lijn met de zogeheten *Guiding Principles* voor de implementatie van dat kader.
37. De openingsalinea en de eerste paragraaf erkennen dat Staten de plicht hebben de mensenrechten te beschermen, en dat ondernemingen, ongeacht hun formaat, sector, operationele context, eigendom, structuur of waar zij actief zijn, de mensenrechten behoren te

respecteren. Respect voor de mensenrechten is de mondiale gedragsnorm die aan bedrijven gesteld wordt, onafhankelijk van de bereidheid en het vermogen van Staten om zelf aan hun verplichtingen op het gebied van de mensenrechten te voldoen en zonder aan die verplichtingen af te doen.

38. Het falen van een Staat om hetzij relevante nationale wetgeving te handhaven, dan wel internationale mensenrechtenverplichtingen te implementeren, of het feit dat een Staat in strijd met zulke wetgeving of internationaal verplichtingen handelt, doet niets af aan de verwachting dat ondernemingen de mensenrechten respecteren. In landen waar nationale wetgeving en regelgeving conflicteren met internationaal erkende mensenrechten behoren ondernemingen manieren zien te vinden om deze zo goed mogelijk in acht te nemen zonder zichzelf in een situatie te plaatsen waarin zij nationale wetgeving schenden, zoals omschreven in paragraaf 2 van het hoofdstuk over Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid.
39. Ongeacht het land of de specifieke context waarin ondernemingen opereren, dient als minimum uitgangspunt gerefereerd te worden aan de internationaal erkende mensenrechten die zijn opgenomen in de International Bill of Human Rights, bestaande uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de voornaamste instrumenten die de Verklaring codificeren: het Internationale Verdrag voor Burger- en Politieke Rechten en het Internationale Verdrag voor Economische, Sociale en Culturele Rechten, en naar de principes voor fundamentele rechten die zijn opgenomen in de Verklaring voor Fundamentele Arbeidsnormen en -Rechten van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) uit 1998.
40. Ondernemingen kunnen effect hebben op bijna het gehele spectrum aan internationaal erkende mensenrechten. In de praktijk van specifieke sectoren of omstandigheden kunnen sommige mensenrechten eerder in gevaar komen dan andere en daarom verhoogde waakzaamheid vereisen. Echter, omstandigheden kunnen wijzigen, dus alle rechten zouden onderwerp moeten zijn van regelmatige evaluatie. Afhankelijk van omstandigheden kan het nodig zijn dat ondernemingen additionele normen in overweging nemen. Ondernemingen dienen bijvoorbeeld de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten

van die personen kunnen hebben. Er zijn in dat verband instrumenten van de Verenigde Naties die uitgebreider ingaan op de rechten van inheemse volkeren; van nationale, etnische, religieuze of linguïstische minderheden; van vrouwen en kinderen; van personen met handicaps; en van migrantenarbeiders en hun families. Bovendien behoren ondernemingen in situaties van gewapend conflict normen van internationaal humanitair recht te respecteren, hetgeen ondernemingen kan helpen risico's te voorkomen op het veroorzaken van of bijdragen aan mensenrechtenschendingen wanneer zij opereren onder dergelijke moeilijke omstandigheden.

41. In paragraaf 1 verwoordt de aanbeveling dat het aanpakken van daadwerkelijke en potentiële ongunstige effecten op mensenrechten bestaat uit het nemen van adequate maatregelen ter identificatie, preventie, waar mogelijk, en vermindering van potentiële effecten op mensenrechten, herstel van daadwerkelijke effecten, en het afleggen van verantwoording over hoe deze ongunstige effecten op mensenrechten worden aangepakt. De term 'inbreuken op' refereert naar de ongunstige effecten die een onderneming zou kunnen hebben op het individueel genot van de rechten van de mens.
42. Paragraaf 2 beveelt ondernemingen aan het veroorzaken van of bijdragen aan ongunstige effecten op mensenrechten met hun eigen activiteiten te voorkomen en ze aan te pakken wanneer zij zich voordoen. 'Activiteiten' kan zowel acties als omissies betreffen. Indien een onderneming zelf een ongunstig effect op mensenrechten heeft of kan hebben, dient zij de noodzakelijke stappen te ondernemen om dat effect te stoppen of te voorkomen. Indien een onderneming bijdraagt of zou kunnen bijdragen aan een ongunstig effect op mensenrechten, dient zij de noodzakelijke stappen te ondernemen om die bijdrage te stoppen of te voorkomen en haar invloed aan te wenden om het resterende ongunstige effect zo goed als mogelijk te verminderen. Invloed wordt geacht te bestaan indien de onderneming in staat is verandering teweeg te brengen in de praktijken van een entiteit die ongunstige effecten op mensenrechten heeft.
43. Paragraaf 3 richt zich op meer ingewikkelde situaties waarin een onderneming niet zozeer heeft bijgedragen aan een ongunstig effect op mensenrechten, maar waarin dat effect desalniettemin direct verbonden is aan haar activiteiten, producten of diensten via een zakelijke relatie met een andere entiteit. Paragraaf 3 heeft niet als doel de verantwoordelijkheid van de entiteit die het ongunstige effect op mensenrechten veroorzaakt te verschuiven naar de onderneming waarmee zij een zakelijke relatie heeft. Voldoen aan de verwachting van paragraaf 3 houdt in dat een onderneming, alleen

handelend of in samenwerking met andere entiteiten waar gepast, haar invloed aanwendt om de entiteit te beïnvloeden die het ongunstige effect op mensenrechten veroorzaakt met als doel preventie of vermindering van dat ongunstige effect. 'Zakelijke relaties' omvatten relaties met zakenpartners, entiteiten in de toeleveringsketen en andere statelijke of non-statelijke entiteiten die direct verbonden zijn aan de activiteiten, producten of diensten van een onderneming. In de bepaling over gepaste actie in zulke situaties zijn onder meer de volgende factoren bepalend: de invloed van de onderneming op de betreffende entiteit, de mate waarin de relatie cruciaal is voor de onderneming, de ernst van het ongunstige effect en de vraag of het beëindigen van de relatie met de entiteit op zichzelf geen ongunstige effecten op mensenrechten zou hebben.

44. Paragraaf 4 beveelt ondernemingen aan hun beleid voor het respecteren van de mensenrechten te uiten via een beleidsverklaring die: i) is goedgekeurd op het hoogste niveau van de onderneming; ii) is gestoeld op relevante interne en/of externe expertise; iii) verwachtingen van de onderneming op het gebied van mensenrechten bepaalt van personeel, zakenrelaties en andere partijen die direct zijn verbonden aan haar activiteiten, producten of diensten; iv) publiekelijk toegankelijk is en intern en extern gecommuniceerd wordt naar al het personeel, zakenrelaties en andere relevante partijen; v) weerspiegeld wordt in het operationeel beleid en operationele procedures die nodig zijn om het beleid in de hele onderneming ten uitvoer te brengen.
45. Paragraaf 5 beveelt ondernemingen aan om due diligence op mensenrechtengebied uit te voeren. Het proces omvat het analyseren van daadwerkelijke en potentiële effecten op mensenrechten, het integreren en het reageren op bevindingen, toezien op reacties en het communiceren over de wijze waarop met ongunstige effecten wordt omgegaan. Due diligence op mensenrechtengebied kan geïntegreerd worden in de bredere risicobeheerssystemen van een onderneming, ervan uitgaande dat dit verder gaat dan het eenvoudigweg identificeren en beheersen van materiële risico's voor de onderneming zelf en ook de rechten van rechthebbenden meeneemt. Dit is een voortschrijdend proces waarvoor erkend wordt dat risico's voor mensenrechten gaandeweg kunnen veranderen doordat de activiteiten van de onderneming en de context waarin deze plaatsvinden kunnen veranderen. Aanvullende aanwijzingen voor due diligence, waaronder ook in relatie tot toeleveringsketens, en gepaste reacties op risico's die voorkomen in toeleveringsketens worden gegeven in paragraaf 10, 11 en 12 van het hoofdstuk over Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid en de bijbehorende toelichting.

46. Indien ondernemingen via hun due diligence op het gebied van mensenrechten of andere wijze identificeren dat zij een ongunstig effect hebben veroorzaakt of daaraan toe bijdragen, bevelen de Richtlijnen ondernemingen aan procedures te hebben ten behoeve van het herstel van dat effect. Sommige situaties vereisen medewerking aan juridische of van de overheid uitgaande niet-juridische mechanismen. In andere situaties kunnen klachtenmechanismen op operationeel niveau voor diegenen die (potentieel) ongunstige effecten ondervinden van de onderneming een effectief middel zijn om te voorzien in een dergelijke herstelprocedure. Een dergelijke procedure dient te voldoen aan de kerncriteria legitimiteit; toegankelijkheid; voorspelbaarheid; billijkheid; compatibiliteit met de *Richtlijnen*; en transparantie; en dient gebaseerd te zijn op dialoog en betrokkenheid gericht op het zoeken van acceptabele oplossingen. Zulke mechanismen kunnen door de onderneming zelf beheerd worden of in samenwerking met andere belanghebbenden en vormen tevens een bron van voortschrijdend inzicht. Klachtenmechanismen op operationeel niveau dienen niet aangewend te worden om de rol van vakbonden in arbeidskwesties te ondermijnen; evenmin dienen dergelijke mechanismen toegang tot juridische of niet-juridische klachtenprocedures, waaronder die van de Nationale Contactpunten onder de *Richtlijnen*, op voorhand uit te sluiten.

V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Ondernemingen behoren, binnen het kader van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving, de heersende gebruiken op het gebied van arbeidsverhoudingen en tewerkstelling en van toepassing zijnde internationale arbeidsnormen:

1. a) Het recht van werknemers die de multinationale onderneming tewerkstelt te respecteren om zich naar eigen inzicht aan te sluiten bij vakbonden of werknemersorganisaties of deze op te richten;
 - b) Het recht van werknemers die de multinationale onderneming tewerkstelt te respecteren om zich te laten vertegenwoordigen door vakbonden en werknemersvertegenwoordigers naar hun eigen keuze bij collectieve onderhandelingen, en behoren constructieve onderhandelingen te voeren, hetzij individueel, hetzij via werkgeversorganisaties, met de desbetreffende vertegenwoordigers om overeenkomsten over de arbeidsvoorwaarden en –omstandigheden te bereiken;
 - c) Bij te dragen tot de daadwerkelijke afschaffing van kinderarbeid, en onmiddellijke en effectieve acties te ondernemen om het verbod op en uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid te waarborgen als noodzaak;
 - d) Bij te dragen aan de afschaffing van elke vorm van gedwongen arbeid of dwangarbeid en adequate stappen te ondernemen opdat gedwongen arbeid of dwangarbeid niet voorkomt in hun activiteiten;
 - e) Zich in hun activiteiten te laten leiden door het principe van gelijkheid van arbeidskansen en gelijke behandeling, en geen onderscheid tussen hun werknemers te maken op grond van ras, huidskleur, geslacht, godsdienst, politieke overtuiging, nationaliteit, maatschappelijke achtergrond of andere status, tenzij het selecteren van werknemers op hun hoedanigheden past in het kader van een door de overheid vastgesteld beleid dat in het bijzonder gericht is op een grotere gelijkheid van kansen op tewerkstelling of betrekking heeft op de inherente eisen van een functie;
2. a) de werknemersvertegenwoordigers de nodige faciliteiten te bieden om de totstandbrenging van doeltreffende collectieve arbeidsovereenkomsten te vergemakkelijken;
 - b) de werknemersvertegenwoordigers de informatie te verstrekken die nodig is voor zinvolle onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden;
 - c) werknemers en hun vertegenwoordigers de nodige informatie te verstrekken om zich een waarheidsgetrouw en correct beeld te vormen van de activiteit en de resultaten van de entiteit of, indien van toepassing, de onderneming als geheel;
3. het overleg en de samenwerking tussen werkgevers, werknemers en hun vertegenwoordigers over onderwerpen van gemeenschappelijk belang te bevorderen;
 4. a) op het gebied van tewerkstelling en arbeidsverhoudingen geen minder gunstige normen te hanteren dan door vergelijkbare werkgevers in het gastland worden toegepast;
 - b) indien multinationale ondernemingen opereren in ontwikkelingslanden, waar vergelijkbare werkgevers wellicht niet aanwezig zijn, in de beste mogelijke lonen, voordelen en arbeidsomstandigheden te voorzien, binnen het kader van overheidsbeleid. Deze zouden gerelateerd moeten zijn aan de economische positie van de onderneming, maar behoren tenminste voldoende te zijn om in de basale levensbehoeften van de werknemers en hun gezinnen te voorzien.
 - c) doeltreffende maatregelen te nemen om de gezondheid en de veiligheid van hun werknemers in de werkomgeving zeker te stellen;
5. In hun activiteiten zoveel mogelijk plaatselijk personeel tewerk te stellen en op te leiden teneinde het niveau van kennis en vaardigheden te verbeteren, zulks in samenwerking met de werknemersvertegenwoordigers en, waar relevant, de desbetreffende autoriteiten;
 6. Wanneer zij overwegen veranderingen in hun activiteiten aan te brengen die belangrijke gevolgen voor de werkgelegenheid zouden kunnen hebben, met name bij sluiting van een bedrijfsonderdeel dat collectief ontslag met zich meebrengt, de werknemers die zij tewerkstellen en hun werknemersorganisaties en waar van toepassing, de desbetreffende autoriteiten hiervan binnen een redelijke termijn op de hoogte te stellen, en met de werknemersvertegenwoordigers en met de desbetreffende autoriteiten samen te werken om de ongunstige gevolgen zoveel mogelijk te verzachten. Rekening houdend met de bijzondere omstandigheden

van elk geval, verdient het de voorkeur dat het management de betrokkenen inlicht voordat de definitieve beslissing wordt genomen. Ook andere middelen kunnen worden gebruikt om tot zinvolle samenwerking te komen teneinde de gevolgen van dergelijke beslissingen te verzachten;

7. In de context van te goeder trouw gevoerde onderhandelingen met werknemersvertegenwoordigers over arbeidsvoorwaarden, of wanneer werknemers hun recht om zich te organiseren uit te oefenen, niet te dreigen een bedrijfs onderdeel geheel of gedeeltelijk uit het desbetreffende land te verplaatsen, of werknemers uit bedrijfs onderdelen uit andere landen over te plaatsen om de onderhandelingen op onbillijke wijze te beïnvloeden of de uitoefening van het recht om zich te organiseren, te belemmeren;
8. Daartoe aangewezen vertegenwoordigers van hun werknemers in staat te stellen te onderhandelen over collectieve overeenkomsten of zaken die de werknemers-werkgeversverhoudingen betreffen, en de partijen gelegenheid te bieden over aangelegenheden van wederzijds belang te overleggen met vertegenwoordigers van de werkgevers die bevoegd zijn over dergelijke zaken beslissingen te nemen.

Toelichting op Werkgelegenheid en Arbeidsverhoudingen

47. Dit hoofdstuk begint met een openingszin waarin wordt verwezen naar de van toepassing zijnde wetten en reglementeringen. Hiermee wordt erkend dat multinationale ondernemingen, behalve aan de jurisdictie van bepaalde landen waarin zij werken, ook onderworpen kunnen zijn aan nationale en internationale regels op het gebied van werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen. De uitdrukking “heersende gebruiken op het gebied van arbeidsverhoudingen en tewerkstelling” is breed genoeg om een groot aantal interpretaties in het licht van verschillende nationale omstandigheden mogelijk te maken – bijvoorbeeld verschillende collectieve onderhandelingsmogelijkheden die de werknemers krachtens nationale wetten en voorschriften openstaan.
48. De Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) is het bevoegde orgaan als het gaat om de opstelling en behandeling van internationale arbeidsnormen en de bevordering van de fundamentele rechten op het werk

die zijn erkend in de ILO-Verklaring omtrent de fundamentele principes en rechten op het werk uit 1998. De *Richtlijnen*, die een niet-bindend instrument zijn, spelen een rol bij de bevordering van de inachtneming van deze normen en principes door multinationale ondernemingen. In dit hoofdstuk van de *Richtlijnen* worden de relevante bepalingen uit de Verklaring van 1998 en uit de *Tripartiete Principeverklaring inzake Multinationale Ondernemingen en Sociaal Beleid* uit 1977, laatst herzien in 2006 (de ILO MNO Verklaring) herhaald. In deze laatste worden een aantal principes op het gebied van aanstelling, scholing, arbeidsomstandigheden en arbeidsrelaties opgesomd, terwijl de OESO-richtlijnen alle belangrijke aspecten van het ondernemingsgedrag bestrijken. De OESO-richtlijnen en de ILO MNO Verklaring hebben beide betrekking op het gedrag dat van ondernemingen wordt verwacht en worden geacht elkaar te versterken maar niet te bestrijden. Daarom kan de MNO Verklaring behulpzaam zijn bij de interpretatie van de *Richtlijnen* in die zin dat deze verder uitgewerkt is. De verantwoordelijkheden voor de follow-up procedures ten behoeve van de MNO Verklaring en de *Richtlijnen* zijn echter institutioneel gescheiden.

49. De terminologie in dit hoofdstuk komt overeen met die in de ILO MNO Verklaring. Het gebruik van de termen “werknemers die tewerkgesteld zijn door de multinationale onderneming” en “werknemers die zij tewerkstellen” dient op dezelfde wijze geïnterpreteerd te worden als het gebruik van deze termen in de ILO MNO Verklaring.³ Zij refereren naar werknemers die een arbeidsrelatie hebben met de multinationale onderneming. Ondernemingen die de reikwijdte van hun verantwoordelijkheid onder Hoofdstuk V beter willen begrijpen, kunnen nuttige informatie vinden over het vaststellen van een arbeidsrelatie in de zin van de *Richtlijnen* in de niet-limitatieve lijst met indicatoren in de ILO Aanbeveling 198 van 2006, paragraaf 13 (a) en 13 (b). In aanvulling hierop wordt erkend dat arbeidsrelaties en –voorwaarden kunnen veranderen en evolueren in de loop van de tijd en dat van ondernemingen verwacht wordt dat zij hun relaties met werknemers dusdanig vormgeven dat zij het steunen, aanmoedigen of deelnemen aan praktijken van verborgen arbeidsrelaties vermijden. Een verborgen arbeidsrelatie doet zich voor indien een werkgever een persoon anders behandelt dan een directe werknemer en daarmee diens werkelijke juridische status verhuult.

³ In de Engelse taal en de Angel-Saksische bedrijfscultuur wordt onderscheid gemaakt tussen ‘employees’ en ‘workers’. De 2011 tekst van de *Richtlijnen* breidt de toepassing van dit hoofdstuk uit zodat het de werknemers die wellicht geen directe arbeidsovereenkomst hebben met een onderneming, maar wel werkzaam zijn voor of bij die onderneming ook onder de aanbevelingen vallen. In de Nederlandse taal, waarin hoofdzakelijk de term ‘werknemer’ wordt gebezigd, is dit verschil minder duidelijk.

50. Deze aanbevelingen doorkruisen geen civiele of commerciële relaties, maar proberen juist te waarborgen dat personen die een directe arbeidsrelatie hebben de bescherming krijgen die hun toekomt in het kader van de *Richtlijnen*. In afwezigheid van een directe arbeidsrelatie wordt van ondernemingen desalniettemin verwacht dat zij in overeenstemming handelen met de aanbevelingen voor due diligence voor het risico- en ketenbeheer, zoals deze uiteengezet zijn in paragraaf A.10 tot en met A.13 van het hoofdstuk over Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid.
51. Het eerste punt van dit hoofdstuk bevat de vier fundamentele principes en rechten op het werk, die in de *ILO-Verklaring* van 1998 worden opgesomd: de vrijheid van vereniging en het recht op collectieve arbeidsovereenkomsten; de effectieve afschaffing van kinderarbeid; de afschaffing van alle vormen van dwangarbeid; de eliminatie van discriminatie op het werk. Deze principes en rechten zijn uitgewerkt in specifieke rechten en plichten in ILO-Conventies die als fundamenteel worden erkend.
52. In paragraaf 1c worden multinationale ondernemingen aangemoedigd bij te dragen tot de effectieve afschaffing van kinderarbeid in de zin van de *ILO-Verklaring* van 1998 en *ILO-Conventie 182* over de ergste vormen van kinderarbeid. Reeds lang bestaande ILO-documenten inzake kinderarbeid zijn *Conventie 138* en *Aanbeveling 146* (beide aangenomen in 1973) omtrent de minimumleeftijd voor arbeid. Door hun personeelsbeleid, de schepping van hoogwaardige, goed betaalde banen en hun bijdrage aan de economische groei kunnen multinationale ondernemingen een positieve rol spelen bij de bestrijding van de fundamentele oorzaken van de armoede in het algemeen en van kinderarbeid in het bijzonder. Het is van belang dat de rol die multinationale ondernemingen kunnen vervullen bij het vinden van een duurzame oplossing voor het probleem van de kinderarbeid wordt erkend en gestimuleerd. In dit opzicht verdient met name verbetering van het onderwijs aan de kinderen in gastlanden speciale aandacht.
53. Paragraaf 1d spoort ondernemingen aan bij te dragen aan de afschaffing van alle vormen van dwangarbeid of verplichte arbeid, eveneens een principe dat aan de *ILO-Verklaring* van 1998 is ontleend. De verwijzing naar dit grondrecht berust op de *ILO-Conventies 29* uit 1930 en 105 uit 1957. *Conventie 29* eist dat de regeringen “het gebruik van dwangarbeid in al zijn vormen zo spoedig mogelijk afschaffen”, terwijl hen in *Conventie 105* wordt opgedragen “elke vorm van dwangarbeid af te schaffen en het gebruik hiervan na te laten” voor bepaalde genoemde doelen (b.v. als middel om politieke druk uit te oefenen of arbeidsdiscipline af te dwingen), en “effectieve maatregelen te nemen om de onmiddellijke en volledige afschaffing [daarvan] te waarborgen”. Tegelijkertijd is de ILO de aangewezen autoriteit om zich bezig te houden met het lastige probleem van de gevangenisarbeid, vooral wanneer het gaat om het verhuren (of beschikbaar stellen) van gevangenen aan particulieren, ondernemingen of organisaties.
54. De verwijzing naar het principe van non-discriminatie op het werk in paragraaf 1e heeft betrekking op bepalingen en voorwaarden op het vlak van onder andere aanstelling, werkomschrijving, ontslag, salaris en voordelen, promotie, overstap of herlocatie, afloop van contracten, scholing en pensioen. In de lijst met niet-toelaatbare gronden voor discriminatie, die is ontleend aan *ILO-Conventie 111* van 1958, *Conventie 183* over Ouderschapsbescherming uit 2000, *Conventie 159* over Gehandicapte Werknemers uit 1983, *Aanbeveling 162* van 1980 met betrekking tot Oudere Werknemers en *Aanbeveling 200* uit 2010 over HIV en Aids op de Werkvloer, wordt ervan uitgegaan dat elke vorm van onderscheid, uitsluiting of voorkeur op deze gronden in strijd met de Conventies, Aanbevelingen en richtlijnen is. De term ‘andere status’ verwijst in de context van de *Richtlijnen* naar deelname aan vakbondsactiviteiten en persoonlijke kenmerken of eigenschappen, zoals leeftijd, handicap, zwangerschap, civiele status, seksuele geaardheid, of HIV-status. Krachtens punt 1e behoren ondernemingen gelijke kansen voor vrouwen en mannen te bevorderen - met bijzondere nadruk op gelijke criteria voor selectie, beloning en promotie en de gelijke toepassing van deze criteria - en discriminatie of ontslag wegens huwelijk, zwangerschap of ouderschap te voorkomen.
55. In paragraaf 2c van dit hoofdstuk wordt gesteld dat de informatie die ondernemingen aan hun werknemers en hun vertegenwoordigers verstrekken, een “waarheidsgetrouw en correct beeld” van de resultaten moet geven. Dit betreft de volgende elementen: de structuur van de onderneming, de economische en financiële situatie en vooruitzichten, de werkgelegenheidsontwikkeling en verwachte grote veranderingen in de bedrijfsvoering, met inachtneming van gerechtvaardigde eisen ten aanzien van de betrouwbaarheid van bedrijfsgegevens. Dit laatste kan betekenen dat informatie over bepaalde onderwerpen niet of niet zonder waarborgen wordt gegeven.
56. De verwijzing naar consultatieve vormen van werknemersparticipatie in punt 2 van de *Richtlijnen* is afkomstig uit *ILO-Aanbeveling 94* uit 1952 omtrent het overleg en de samenwerking tussen werkgevers en werknemers op ondernemingsniveau. Ook sluit ze aan bij een bepaling in de *ILO MNO Verklaring*. Deze overleg-

structuren mogen geen vervanging vormen van het recht van werknemers op collectieve onderhandelingen. Ook punt 8 van dit hoofdstuk bevat een aanbeveling over overlegstructuren omtrent de arbeidsvoorwaarden.

57. De criteria op het gebied van aanstelling en arbeidsverhoudingen die in paragraaf 4 worden genoemd, omvatten tevens afspraken over vergoedingen en arbeidstijden. De verwijzing naar gezondheid en veiligheid impliceert dat multinationale ondernemingen geacht worden zich te houden aan de geldende wettelijke voorschriften en in de sector geldende normen om het risico op ongevallen of gezondheidschade die voortvloeien uit, samenhangen met of voortvallen tijdens de uitvoering van het werk zo veel mogelijk te beperken. Hiermee worden ondernemingen aangemoedigd te werken aan de verbetering van hun resultaten op het vlak van arbeidsveiligheid en gezondheid in alle delen van hun onderneming, ook wanneer dit formeel niet verplicht is krachtens de wetgeving van de landen waarin zij actief zijn. Ook worden ondernemingen gestimuleerd om werknemers altijd de mogelijkheid te bieden een werksituatie te verlaten wanneer er redelijke grond bestaat om aan te nemen dat deze een onmiddellijk en ernstig gevaar voor de gezondheid of veiligheid vormt. Aangezien veiligheid en gezondheid ook in samenhang met andere, verwante onderwerpen van belang zijn, komen ze elders in de *Richtlijnen* terug, met name in de hoofdstukken over consumentenbelangen en milieu. ILO Aanbeveling 194 uit 2002 voorziet in een indicatieve lijst met werkgerelateerde aandoeningen evenals normen en richtlijnen voor de praktijk waarmee ondernemingen rekening kunnen houden met het in praktijk brengen van deze aanbeveling van de *Richtlijnen*.

58. In paragraaf 5 van dit hoofdstuk worden multinationale ondernemingen aangemoedigd een redelijk aandeel van het personeel, waaronder ook leidinggevenden, onder de plaatselijke bevolking te werven en deze mensen te trainen. De bewoordingen over training en kwalificatieniveau in dit punt sluiten aan op de tekst in paragraaf 4 van het hoofdstuk over Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid omtrent het stimuleren van de ontwikkeling van menselijk kapitaal. De verwijzing naar plaatselijk personeel sluit aan op de passage over de bevordering van de opbouw van lokale capaciteit in paragraaf 3 van het hoofdstuk Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid. In overeenstemming met ILO Aanbeveling 195 uit 2004 over Human Resources ontwikkeling worden ondernemingen aangemoedigd om, voor zover maximaal praktisch haalbaar is, te investeren in de training en voortdurende studie van werknemers daarbij zorgdragend voor mogelijkheden voor de training van vrouwen en andere kwetsbare groepen, zoals jongeren,

laaggeschoolden, gehandicapten, migranten, oudere werknemers en inheemse volkeren.

59. In paragraaf 6 wordt ondernemingen aanbevolen om werknemersvertegenwoordigers en bevoegde autoriteiten binnen redelijke termijn op de hoogte te stellen indien zij veranderingen overwegen die ingrijpende gevolgen voor de bestaanszekerheid van hun werknemers zouden kunnen hebben, met name bij de sluiting van een vestiging waarbij collectief ontslag volgt. Deze bepaling beoogt, zoals aldaar vermeld, gelegenheid te scheppen om samen te werken teneinde de gevolgen van dergelijke veranderingen te verzachten. Dit is een belangrijk principe, dat ook in de wetten en praktijken op het gebied van arbeidsrelaties in de meeste onderschrijvende landen is verankerd, hoewel de manier waarop de gelegenheid voor een zinvolle samenwerking wordt gewaarborgd, niet in al deze landen hetzelfde is. In punt 6 wordt ook aangegeven dat het, afhankelijk van de omstandigheden van elk geval, de voorkeur verdient dat het management de betrokkenen inlicht voordat de definitieve beslissing wordt genomen. Ook dit principe is in een aantal onderschrijvende landen vastgelegd in de wet en gewoontes op het gebied van arbeidsrelaties. Het is echter niet de enige manier om gelegenheid te scheppen voor een zinvolle samenwerking om de gevolgen van dergelijke beslissingen te verzachten; de wetten en gewoontes van andere onderschrijvende landen bieden weer andere middelen, zoals de verplichting om gedurende bepaalde termijnen te overleggen voordat besluiten kunnen worden uitgevoerd.

VI. Milieu

Ondernemingen behoren, binnen het kader van de wet- en regelgeving en administratieve gebruiken in de landen waarin zij actief zijn, en met inachtneming van de relevante internationale overeenkomsten, beginselen, doelstellingen en normen, voldoende rekening te houden met de noodzaak het milieu, de volksgezondheid en de veiligheid te beschermen en, in het algemeen hun activiteiten uit te voeren op een manier die bijdraagt aan de bredere doelstelling van duurzame ontwikkeling. In het bijzonder behoren zij:

1. Een voor de desbetreffende onderneming geschikt milieubeheersysteem in te voeren en in stand te houden, dat onder meer de volgende elementen omvat:
 - a. het verzamelen en evalueren van adequate, tijdige informatie over de milieu-, gezondheids- en veiligheidseffecten van hun activiteiten;
 - b. het vaststellen van meetbare doelstellingen en, waar van toepassing, van streefcijfers voor de verbetering van de milieuprestaties en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, alsmede het periodiek evalueren van deze doelstellingen; waar van toepassing zouden doelstellingen in overeenstemming moeten zijn met nationaal beleid en internationale milieuovereenkomsten; en
 - c. het regelmatig uitoefenen van toezicht en controle op de vorderingen ten aanzien van de milieu-, gezondheids- en veiligheidsdoelstellingen en streefcijfers.
2. Rekening houdend met aspecten als kosten, vertrouwelijkheid van bedrijfsgegevens en de bescherming van intellectuele eigendomsrechten:
 - a. publiek en de werknemers tijdig de nodige, adequate, meetbare en verifieerbare (waar van toepassing) informatie te verstrekken over de potentiële milieu-, gezondheids- en veiligheidseffecten van hun activiteiten, waartoe ook kan behoren rapportage over de geboekte vooruitgang van hun inspanningen ter verbetering van de milieuprestaties; en
 - b. tijdig en op adequate wijze in contact te treden, en overleg te plegen met de gemeenschappen die rechtstreeks de gevolgen ondervinden van het milieu-, gezondheids- en veiligheidsbeleid van de onderneming en de uitvoering daarvan.
3. Een beoordeling te maken, en deze in de besluitvoering mee te nemen, van de voorzienbare milieu-, gezondheids- en veiligheidseffecten van de processen, goederen en diensten van de onderneming gedurende hun gehele levenscyclus met het streven deze effecten te voorkomen of, indien niet te voorkomen, hen te verminderen. Wanneer voorgenomen activiteiten belangrijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu, gezondheid of veiligheid en een besluit van een bevoegde autoriteit vereisen, dient een deugdelijk en toepasselijk milieueffectenrapport te worden gemaakt;
4. Indien er, gezien de wetenschappelijke en technische inzichten omtrent de risico's, gevaar voor ernstige schade aan het milieu bestaat, mede met het oog op de menselijke gezondheid en veiligheid, zich niet op het ontbreken van absolute wetenschappelijke zekerheid te beroepen om kosteneffectieve maatregelen uit te stellen om deze schade te voorkomen of te beperken;
5. Rampenplannen gereed te hebben om ernstige schade voor het milieu en de gezondheid die kan voortvloeien uit hun activiteiten, met inbegrip van ongevallen en noodsituaties, te voorkomen, te beperken en te beheersen; alsmede mechanismen om de bevoegde autoriteiten onmiddellijk op de hoogte te stellen;
6. Voortdurend te trachten hun milieuprestaties te verbeteren, binnen de eigen bedrijfsvoering en, waar van toepassing, in de toeleveringsketen, activiteiten zoals de volgende aan te moedigen:
 - a) de toepassing van de technologieën en procedures, in alle onderdelen van de onderneming, die de milieuprestatienormen in het best presterende deel van de onderneming weerspiegelen;
 - b) de ontwikkeling en levering van producten of diensten die geen overmatige gevolgen voor het milieu hebben, bij het beoogde gebruik geen gevaar opleveren, broeikasgassenuitstoot verminderen, efficiënt zijn in het gebruik van energie en andere natuurlijke grondstoffen, en hergebruikt, gerecycled of veilig verwijderd kunnen worden;
 - c) het bewuster maken van hun klanten van de milieueffecten van het gebruik van de producten en diensten van de onderneming, waaronder door accurate informatie te verschaffen over hun producten (bijvoorbeeld over broeikasgassenuitstoot, biodiversiteit, doelmatigheid van gebruik van hulpbronnen en andere milieukwesties);

- d) zoeken naar en evalueren van manieren om de milieuprestaties van de onderneming op de lange termijn te verbeteren, bijvoorbeeld door strategieën te ontwikkelen voor emissiereductie, doelmatig gebruik van hulpbronnen en hergebruik, vervanging of vermindering van het gebruik van giftige stoffen, of strategieën op het gebied van biodiversiteit.
7. Hun werknemers adequaat onderwijs en training te geven over milieu-, gezondheids- en veiligheidskwesties, waaronder de omgang met gevaarlijke stoffen en het voorkomen van milieuongevallen, alsmede over meer algemene aspecten van milieubeheer, zoals milieueffectrapportageprocedures, publieksvoorlichting en milieutechnologieën.
8. Bij te dragen aan de ontwikkeling van een ecologisch zinvol en economisch doeltreffend openbaar beleid, bijvoorbeeld door middel van samenwerkingsverbanden of initiatieven om het milieubewustzijn en de milieubescherming te bevorderen.

Toelichting op Milieu

60. De tekst van het hoofdstuk Milieu weerspiegelt de principes en doelen die zijn neergelegd in de Verklaring van Rio inzake milieu en ontwikkeling en Agenda 21 (in de Verklaring van Rio). Ook is rekening gehouden met de (Aarhus) Conventie inzake de toegang tot informatie, publieke participatie in de besluitvorming en de toegang tot justitie in milieuzaken en met de normen die zijn neergelegd in documenten als de ISO-norm voor milieubeheersystemen.
61. Een adequaat milieubeheer is een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling en wordt steeds meer gezien als zowel een verantwoordelijkheid van als een kans voor het bedrijfsleven. Dit geldt ook voor multinationale ondernemingen. Het management van deze ondernemingen moet daarom in zijn ondernemingsstrategie voldoende aandacht aan milieukwesties schenken. Verbetering van de milieuprestaties vereist dat de onderneming zich verbindt tot een systematische aanpak en voortdurende verbetering van het systeem. Een milieubeheersysteem vormt het interne raamwerk dat nodig is om de milieueffecten van de onderneming te beheersen en milieuoverwegingen in de bedrijfsvoering te integreren. De invoering van zo een systeem kan ook helpen aandeelhouders, werknemers en de gemeenschap ervan te overtuigen dat de onderneming zich actief inzet om het milieu tegen de nadelige gevolgen van haar activiteiten te beschermen.
62. Naast verbetering van de milieuprestaties kan het invoeren van een milieubeheersysteem ondernemingen ook economische voordelen opleveren in de vorm van lagere bedrijfs- en verzekeringskosten, minder energie- en grondstoffenverbruik, minder heffingen, een betere toegang tot kapitaal en vaardigheden, grotere tevredenheid van klanten, een betere relatie met de lokale gemeenschap en een betere public relations in het algemeen.
63. In de context van deze Richtlijnen moet de uitdrukking “adequaat milieubeheer” zo breed mogelijk worden opgevat; deze omvat activiteiten die tot doel hebben zowel de directe als de indirecte milieueffecten van de activiteiten van de onderneming op de lange termijn te beheersen en is zowel op vermindering van de vervuiling als op beheersing van het grondstoffenverbruik gericht.
64. De meeste ondernemingen werken met een intern controlesysteem voor het management van hun activiteiten. Het milieugedeelte van dit systeem kan bijvoorbeeld prestatieverbetering en een regelmatige voortgangscategorie als oogmerk bevatten.
65. Informatie over de activiteiten van ondernemingen en over hun relaties met onderaannemers en toeleveranciers, en de daarmee samenhangende milieueffecten is een belangrijk instrument om het vertrouwen van het publiek te winnen. Een instrument dat des te effectiever is wanneer de informatie op een transparante manier wordt verstrekt en een actief overleg met belanghebbenden bevordert, zoals werknemers, klanten, leveranciers, aannemers, plaatselijke gemeenschappen en het grote publiek, zodat er een blijvend klimaat van lange-termijn vertrouwen en begrip ontstaat over milieukwesties die alle partijen aangaan. Verslaggeving en communicatie zijn vooral gepast in situaties waarin schaarse of risico lopende natuurlijke rijkdommen in regionale, nationale of internationale context gevaar lopen. Normen voor verslaggeving zoals die van het *Global Reporting Initiative* geven goede aanwijzingen hiervoor.
66. Voor het verschaffen van accurate informatie over hun producten hebben ondernemingen meerdere mogelijkheden, zoals het vrijwillig labelen of deelname aan certificatieprogramma's. Bij de toepassing van dit soort instrumenten behoren ondernemingen goed rekening te houden met hun sociale en economische effecten op ontwikkelingslanden en met bestaande, internationaal erkende normen.
67. De normale bedrijfsvoering kan een voorafgaande inschatting van de potentiële milieueffecten van de ondernemingsactiviteiten omvatten. Ondernemingen voeren vaak gerichte milieueffectonderzoeken uit, ook als deze niet wettelijk verplicht zijn. Dit kan resulteren in een brede, toekomstgerichte visie op de potentiële effecten van de activiteiten van de onderneming,

waarbij op de relevante gevolgen wordt ingegaan, alternatieven worden onderzocht en wordt gekeken naar maatregelen om nadelige effecten te voorkomen of herstellen. In de *Richtlijnen* wordt ook erkend dat multinationale ondernemingen bepaalde verantwoordelijkheden in andere gedeelten van de levenscyclus van hun producten kunnen hebben.

potentiële voorbeeldfunctie voor andere ondernemingen niet mag worden onderschat. Er voor zorg dragen dat het milieu in de landen waar MNO's actief zijn ook profiteert van de beschikbare en innovatieve technieken en toepassingen is een belangrijk hulpmiddel om een bredere steun voor internationale investeringsactiviteiten op te bouwen.

68. In verschillende documenten die al zijn aangenomen door landen die de *Richtlijnen* onderschrijven, waaronder principe 15 van de *Verklaring van Rio* inzake milieu en ontwikkeling, wordt gesproken van het "voorzorgsbeginsel". Geen van deze documenten is uitdrukkelijk tot ondernemingen gericht, hoewel de bijdrage van ondernemingen steeds impliciet wordt verondersteld.

73. Ondernemingen hebben een belangrijke taak bij de scholing en voorlichting van hun personeel op milieugebied. Ze worden aangemoedigd deze taak op een zo breed mogelijke manier in te vullen, vooral op gebieden die rechtstreeks met de menselijke gezondheid en veiligheid verband houden.

69. Het uitgangspunt van de *Richtlijnen* is dat ondernemingen zo snel mogelijk en op proactieve wijze stappen moeten ondernemen om bijvoorbeeld ernstige of onherstelbare milieuschade die uit hun activiteiten voortvloeit, te voorkomen. Omdat echter de *Richtlijnen* tot ondernemingen zijn gericht, is geen van de bestaande documenten volledig geschikt als uitdrukking van deze aanbeveling. Daarom zijn de *Richtlijnen* wel gebaseerd op, maar vormen ze geen rechtstreekse afspiegeling van, alle bestaande documenten.

70. De *Richtlijnen* zijn niet bedoeld als herinterpretatie van bestaande documenten of als nieuwe verbintenissen of precedenten van de kant van de regeringen; ze verwoorden uitsluitend aanbevelingen voor de manier waarop het "voorzorgsbeginsel" op ondernemingsniveau zou kunnen worden verwezenlijkt. Gezien het vroege stadium van het proces wordt erkend dat enige flexibiliteit geboden is, rekening houdend met de specifieke context waarin een en ander plaatsvindt. Ook wordt erkend dat de regeringen het basisraamwerk op dit gebied vaststellen, en tot taak hebben om van tijd tot tijd met de belanghebbenden te overleggen over de beste manier om verder te gaan.

71. In de *Richtlijnen* worden ondernemingen ook aangemoedigd zich in te zetten om de milieuprestaties in alle onderdelen van hun bedrijf te verbeteren, ook wanneer dit formeel niet verplicht is volgens de bestaande praktijk in de landen waarin zij werken. Hierbij dienen ondernemingen goed rekening te houden met hun sociale en economische effecten op ontwikkelingslanden.

72. Zo hebben MNO's vaak toegang tot bestaande en innovatieve technologieën of operationele procedures die, indien toegepast, zouden helpen de totale milieuprestaties te verbeteren. MNO's worden vaak als leiders op hun specifieke gebied gezien, zodat hun

VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken en afpersing

Ondernemingen behoren, direct noch indirect, smeergeld of andere onrechtmatige voordelen aan te bieden, toe te zeggen, te geven of te eisen teneinde opdrachten of andere ongeoorloofde voordelen te verwerven of te behouden.

Ondernemingen behoren ook verzoeken tot omkoping en afpersing te weerstaan. In het bijzonder behoren ondernemingen:

1. Zich ervan te onthouden overheidsfunctionarissen of werknemers van zakenrelaties onverschuldigde geldelijke of andere voordelen aan te bieden, te beloven of te geven. Evenzo behoren ondernemingen geen onverschuldigde geldelijke of andere voordelen te verzoeken, overeen te komen of te accepteren van overheidsfunctionarissen of de werknemers van zakenrelaties. Ze behoren geen gebruik te maken van derden, zoals agenten en tussenpersonen, consultants, vertegenwoordigers, distributeurs, consortia, aannemers en leveranciers en joint venture partners, als middel om onverschuldigde geldelijke of andere voordelen door te sluizen naar overheidsfunctionarissen of naar werknemers van hun zakenrelaties, of naar hun verwanten of zakenrelaties;
2. Adequate programma's of maatregelen voor interne controle, ethiek en compliance te ontwikkelen of aan te wenden om omkoping te voorkomen en te signaleren, die ontwikkeld zijn op basis van een risicoanalyse die de individuele omstandigheden van de onderneming, in het bijzonder de risico's op omkoping waarmee de onderneming geconfronteerd wordt (zoals zijn geografische ligging en bedrijfssector), in ogenschouw neemt. Deze programma's of maatregelen voor interne controle, ethiek en compliance dienen een systeem van financiële en boekhoudkundige procedures, waaronder een systeem van interne controle, te bevatten dat zodanig is ontwikkeld dat boekhouding, verslagen en rekeningen juist en accuraat zijn en niet gebruikt kunnen worden voor omkoping of het maskeren van omkoping. Dergelijke individuele omstandigheden en risico's op omkoping behoren regelmatig gezien en geëvalueerd te worden zodat de programma's of maatregelen van de onderneming voor interne controle, ethiek en compliance toepasbaar en effectief blijven en zodat risico's voor de onderneming op het betrokken raken in omkoping, verzoeken tot omkoping en afpersing verminderd worden.
3. Het gebruik van kleine, faciliterende betalingen, die over het algemeen illegaal zijn in het land waar ze gedaan worden, in hun programma's of maatregelen

voor interne bedrijfscontrole, ethiek en compliance te verbieden of te ontmoedigen, en, wanneer zulke betalingen gedaan worden, deze accuraat in de boekhoudingen en financiële verslagen op te nemen.

4. Zeker te stellen dat, de specifieke risico's voor de onderneming op omkoping in ogenschouw nemend, degelijk gedocumenteerde due diligence op het inhuren van tussenpersonen plaatsheeft, evenals gepaste en regelmatige controle op tussenpersonen, en dat hun beloning redelijk is en uitsluitend voor rechtmatige activiteiten. Indien relevant behoort een lijst te worden bijgehouden van tussenpersonen die in verband met transacties met overheden en staatsondernemingen worden ingeschakeld, en aan de bevoegde autoriteiten ter beschikking te worden gesteld in overeenstemming met geldende vereisten voor publieke openbaarmaking;
5. De transparantie van hun activiteiten in de strijd tegen omkoping, verzoeken tot omkoping en afpersing te verbeteren. Zo kunnen zij zich publiekelijk uitspreken tegen omkoping, verzoeken tot omkoping en afpersing en de beheersystemen en programma's of maatregelen voor interne controle, ethiek en compliance bekend maken die zij toepassen om deze uitspraken waar te maken. Ook dient de onderneming openheid en een dialoog met het publiek na te streven, om bewustwording en samenwerking in de strijd tegen omkoping, verzoeken tot omkoping en afpersing te vergroten;
6. De bewustwording en naleving van het beleid en de programma's of maatregelen van de onderneming voor interne controle, ethiek en compliance tegen omkoping, verzoeken tot omkoping en afpersing onder het personeel te bevorderen, door hieraan afdoende bekendheid te geven en door middel van het opzetten van scholingsprogramma's en disciplinaire procedures;
7. Geen onwettige financiële bijdrage te verlenen aan kandidaten voor publieke functies, politieke partijen of andere politieke organisaties. Politieke bijdragen behoren volledig te voldoen aan de eisen van openbaarheid en behoren aan het hoger management te worden gerapporteerd.

Toelichting op Bestrijding van Corruptie, Omkopingsverzoeken en Afpersing

74. Omkoping en corruptie zijn schadelijk voor de democratische instellingen en een goed ondernemingsbestuur. Zij ontmoedigen investeringen en verstoren internationale

- concurrentieverhoudingen. Verduistering van gelden door corrupte praktijken ondermijnt in het bijzonder de pogingen van burgers om tot een hoger niveau van economisch, sociaal en ecologisch welzijn te komen en het ondermijnt pogingen tot armoedebestrijding. Ondernemingen kunnen een belangrijke rol in de bestrijding van deze praktijken spelen.
75. Fatsoen, integriteit en transparantie in zowel het publieke als private domein zijn sleutelconcepten in de strijd tegen corruptie, verzoeken tot omkoping en afpersing. Het bedrijfsleven, niet-gouvernementele organisaties, regeringen en intergouvernementele organisaties werken allemaal samen om de publieke steun voor anti-corruptiemaatregelen te versterken en om de transparantie en de publieke aandacht voor het probleem van omkoping te vergroten. De invoering van adequate bestuurspraktijken is eveneens een essentieel middel om een ethische cultuur in de onderneming tot stand te brengen.
76. Het *Verdrag inzake Bestrijding van Omkoping van Buitenlandse Ambtenaren bij Internationale Zakentransacties* (het *Anti-Corruptie Verdrag*) trad op 15 februari 1999 in werking. Het *Anti-Corruptie Verdrag*, samen met de *Aanbeveling tot Verdere Bestrijding van Omkoping van Buitenlandse Ambtenaren* uit 2009 (de *2009 Anti-Corruptie Aanbeveling*), de *Aanbeveling voor Belastingmaatregelen ter Verdere Bestrijding van Omkoping van Buitenlandse Ambtenaren* uit 2009, en de *Aanbeveling inzake Corruptie en Overheidssteun bij Exportkredieten*, vormen de kern van instrumenten van de OESO die de aanbodzijde van corruptie bestrijden. Zij hebben tot doel de “aanvoer” van omkoopsommen voor buitenlandse ambtenaren te elimineren, waarbij elk land verantwoordelijkheid neemt voor de activiteiten van zijn ondernemingen en voor wat er binnen zijn rechtsgebied gebeurt.⁴ Een programma voor rigoureuze en systematische toezicht op het implementeren van het *Anti-Corruptie Verdrag* door de lidstaten is ingesteld om volledige implementatie van deze instrumenten te bevorderen.
77. De *Anti-Corruptie Aanbeveling* van 2009 beveelt overheden in het bijzonder aan hun ondernemingen aan te moedigen effectieve programma's en maatregelen voor interne controle, ethiek en naleving te ontwikkelen en aan te wenden ten behoeve van het voorkomen en opsporen van omkoping in het buitenland, daarbij de *Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics and Compliance*, die als bijlage II aan de *Anti-Corruptie Aanbeveling* van 2009 is gevoegd, in acht nemend. Deze *Good Practice Guidance* is gericht aan zowel ondernemingen als zakelijke organisaties en aan professionele verenigingen en prijst goede praktijkvoorbeelden aan die de effectiviteit van programma's en maatregelen voor interne controle, ethiek en naleving ten behoeve van het voorkomen en opsporen van omkoping in het buitenland zeker stellen.
78. Ook initiatieven vanuit de private sector en van maatschappelijke organisaties staan ondernemingen bij in het ontwikkelen en in praktijk brengen van effectief beleid tegen corruptie.
79. De *Conventie tegen Corruptie* van de Verenigde Naties (*UNCAC*), die op 14 december 2005 in werking trad, schetst een breed palet aan normen, maatregelen en regels voor de strijd tegen corruptie. Onder deze conventie zijn de VN-lidstaten verplicht hun ambtenaren te verbieden smeergeld aan te nemen en hun ondernemingen te verbieden ambtenaren, ook die van internationale publieke organisaties, uit eigen land en het buitenland om te kopen, en beveelt aan het verbieden van corruptie bij private partijen onderling te overwegen. Deze conventie van de VN en het *Anti-Corruptie Verdrag* ondersteunen elkaar en vullen elkaar aan.
80. Goede bestuurspraktijken vormen een belangrijk element bij het aanpakken van de vraagzijde van omkoping. Ondernemingen kunnen initiatieven ondersteunen voor collectieve actie tegen verzoeken om omkoping en afpersing. Zowel thuis- als gastlanden behoren ondernemingen bij te staan indien zij geconfronteerd worden met verzoeken om omkoping en met afpersing. De *Good Practice Guidance on Specific Articles of the Convention* in Annex I van de *Anti-Corruptie Aanbeveling* van 2009 stelt dat het *Anti-Corruptie Verdrag* op dusdanige wijze dient te worden geïmplementeerd dat het niet in een verdediging of uitzondering voorziet wanneer de buitenlandse ambtenaar smeergeld verlangt. De *VN Conventie tegen Corruptie* vereist voorts dat lidstaten verzoeken om omkoping door nationale ambtenaren strafbaar stellen.

⁴ In het kader van deze Conventie wordt “omkoping” gedefinieerd als “het rechtstreeks of via tussenpersonen aanbieden, toezeggen of geven van een ongepast financieel of ander voordeel aan een buitenlandse overheidsfunctionaris, ten gunste van die functionaris of een derde partij, om te bewerkstelligen dat de functionaris iets doet of nalaat in relatie tot de uitvoering van zijn officiële functie, teneinde opdrachten of andere ongepaste voordelen bij internationale zakelijke transacties te verkrijgen of te behouden”. In de toelichting bij de Conventie (punt 9) wordt verklaard dat “kleine ‘bevorderingsbetalingen’, ook wel faciliterende betalingen, geen betalingen vormen die worden gedaan ‘om opdrachten of andere ongepaste voordelen bij internationale zakelijke transacties te verkrijgen of te behouden’ zoals bedoeld in punt 1, en derhalve niet in strijd zijn met de Conventie. Dergelijke betalingen, die in sommige landen worden gedaan om functionarissen aan te sporen hun functie te vervullen, zoals het verstrekken van vergunningen, zijn in het algemeen illegaal in het desbetreffende land. Andere landen kunnen en moeten dit ondermijnende verschijnsel aanpakken door bijvoorbeeld ondersteuning van programma's ter bevordering van goede bestuurspraktijken.

VIII. Consumentenbelangen

In hun relaties met consumenten behoren ondernemingen eerlijke praktijken toe te passen bij de uitoefening van hun activiteiten inzake handel, marketing en reclame en alle redelijke maatregelen te treffen om de veiligheid, kwaliteit en betrouwbaarheid van de goederen en diensten die zij leveren, te waarborgen. In het bijzonder behoren zij:

1. Te waarborgen dat de goederen en diensten die zij leveren, voldoen aan alle overeengekomen of voorgeschreven normen ten aanzien van de gezondheid en veiligheid van de consumenten, met inbegrip van die normen inzake waarschuwingen voor de gezondheid, de productveiligheid en desbetreffende informatie op etiketten.
2. Juiste, verifieerbare en duidelijke informatie te verschaffen, waaronder informatie over prijzen en, waar toepasselijk, over samenstelling, gebruiksveiligheid, milieuvriendelijkheid, onderhoud, opslag en verwijdering van goederen en diensten, zodat de consumenten gefundeerde keuzes kunnen maken. Indien mogelijk behoort de informatie verschaft te worden op een wijze die het vergelijken van producten door consumenten bevordert.
3. Consumenten toegang tot eerlijke, gebruiksvriendelijke, tijdige en doeltreffende procedures te verschaffen voor de behandeling van en schadeloosstelling bij klachten, zonderodeloze kosten of formaliteiten;
4. Zich te onthouden van beweringen of het weglaten van informatie, noch zich in te laten met andere praktijken die bedrieglijk, misleidend, frauduleus of oneerlijk zijn.
5. Inspanningen ter promotie van consumenteneducatie op gebieden die verbonden zijn aan hun zakelijke activiteiten te ondersteunen met, onder andere, als doel het verbeteren van de mogelijkheid van consumenten om: i) gefundeerde beslissingen over complexe goederen, diensten en markten te maken; ii) economische, milieugerelateerde en sociale effecten van hun beslissingen beter te begrijpen; en iii) duurzame consumptie te steunen.
6. De privacy van de consument te respecteren en voldoende maatregelen te treffen om de bescherming van persoonsgegevens die zij verzamelen, opslaan, verwerken of verspreiden, te waarborgen;
7. Volledig met de autoriteiten samen te werken om bedrieglijke marketingpraktijken (waaronder misleidende reclame en commerciële fraude) te voorkomen en te bestrijden, en om ernstige bedreigingen van de volksgezondheid of -veiligheid of het milieu, die voortvloeien uit de consumptie of het gebruik van hun producten, te voorkomen of te verminderen.
8. Bij het toepassen van bovenstaande principes i) de noden van kwetsbare en achtergestelde consumenten en ii) de specifieke uitdagingen die e-commerce kan opwerpen voor consumenten in overweging te nemen.

Toelichting op Consumentenbelangen

81. Het hoofdstuk van de *Richtlijnen* voor consumentenbelangen steunt op het werk van het OESO Comité voor Consumentenbeleid en het OESO Comité voor Financiële Markten, evenals het werk van andere internationale organisaties waaronder de Internationale Kamer van Koophandel, de Internationale Organisaties voor Standaardisering (ISO) en de Verenigde Naties (dat wil zeggen, de VN Richtlijnen voor Consumentenbeleid van 1999).
82. Het hoofdstuk erkent dat consumententevredenheid en aanverwante belangen een fundamentele basis vormen voor succesvol opereren voor ondernemingen. Het erkent evenzo dat consumentenmarkten voor goederen en diensten significante veranderingen hebben ondergaan. Hervorming van regelgeving, meer open mondiale markten, de ontwikkeling van nieuwe technologieën en de groei in consumentendiensten hebben sleutelrollen in die veranderingen gespeeld, waarbij consumenten door de toegenomen open concurrentie van meer keuze en andere voordelen zijn voorzien. Tegelijkertijd hebben de snelheid van deze veranderingen en de toegenomen complexiteit van vele markten het over het algemeen moeilijker gemaakt voor consumenten om goederen en diensten met elkaar te vergelijken en te evalueren. Daarbij is de demografie van consumenten ook in verloop van tijd veranderd. Kinderen worden steeds belangrijker spelers op de markt, evenals de groeiende groep senioren. Hoewel consumenten over de hele linie meer kennis hebben dan voorheen, zijn er nog steeds veel die de taal- en rekenvaardigheid die heden ten dage vereist zijn op de complexe, informatie-intensieve marktplaats missen. Veel consumenten zijn voorts in toenemende mate geïnteresseerd in de positie en activiteiten van ondernemingen op een breed palet aan economische, sociale en milieugerelateerde onderwerpen en nemen die mee in hun overwegingen bij de keuze voor bepaalde goederen en diensten.

83. De openingszin roept ondernemingen op om eerlijke ondernemings-, marketing- en advertentiepraktijken te hanteren en de kwaliteit en betrouwbaarheid van hun producten zeker te stellen. Deze principes zijn van toepassing op zowel goederen als diensten.
84. De eerste paragraaf onderstreept het belang voor ondernemingen om de vereiste gezondheids- en veiligheidsnormen in acht te nemen en om consumenten van adequate informatie hierover te voorzien.
85. De tweede paragraaf betreft informatievoorziening. Ondernemingen worden hierin opgeroepen in informatie te voorzien die afdoende is voor consumenten om geïnformeerde beslissingen te nemen. Dit zou, waar relevant, informatie omvatten over financiële risico's die met producten gepaard gaan. In sommige gevallen zijn ondernemingen voorts juridisch verplicht om informatie te verschaffen op een wijze die consumenten in staat stelt directe vergelijkingen te maken tussen goederen en diensten (bijvoorbeeld via stuksprijzen). In afwezigheid van directe wetgeving worden ondernemingen aangemoedigd om, in de omgang met consumenten, informatie te verschaffen op een manier die een vergelijking tussen goederen en diensten faciliteert en consumenten in staat stelt eenvoudig vast te stellen wat de totale kosten van een product zullen zijn. Daarbij zij opgemerkt dat wat als afdoende te boek staat in verloop van tijd aan verandering onderhevig kan zijn en dat ondernemingen open behoren te staan voor zulke veranderingen. Elke claim over een product en het milieu die een onderneming maakt dient te zijn gebaseerd op adequaat bewijs en, indien toepasselijk, degelijke tests. Gezien de toegenomen interesse van consumenten in milieuvraagstukken en duurzame consumptie dient, indien gepast, informatie over de milieueigenschappen van producten verstrekt te worden. Dit kan ook informatie betreffen over de energiezuinigheid en de mate waarin producten te recycleren zijn en, in het geval van voedsel en waren, informatie over de landbouwmethoden.
86. Consumenten overwegen in toenemende mate het sociale en milieubeleid van ondernemingen bij besluiten over aankopen. Ondernemingen worden daarom aangemoedigd om informatie te verschaffen over de initiatieven die zij hebben ondernomen om sociale en milieugerelateerde maatregelen in hun activiteiten te integreren en om anderszins duurzame consumptie te steunen. Hoofdstuk III van de *Richtlijnen over Informatievoorziening* is in dat opzicht ook relevant. In dat hoofdstuk worden ondernemingen aangemoedigd verklaringen over de normen en waarden van hun onderneming met het publiek te delen, waaronder informatie over sociaal, ethisch en milieugerelateerd ondernemingsbeleid en andere gedragscodes die de onderneming onderschrijft. Ondernemingen worden aangemoedigd deze informatie in klare taal beschikbaar te stellen op een wijze die het publiek aanspreekt. Toename van het aantal ondernemingen dat publiekelijk rapporteert over deze onderwerpen zou welkom zijn.
87. De derde paragraaf weerspiegelt de tekst van de *Aanbeveling van de OESO Raad voor Klachtenbehandeling en –herstel voor Consumenten*. Deze aanbeveling geeft een kader voor de ontwikkeling van doelmatige benaderingen om consumentenklachten te behandelen, een reeks aan acties die het bedrijfsleven kan ondernemen daarbij inbegrepen. Het zij opgemerkt dat de mechanismen die veel ondernemingen in werking hebben gesteld om consumentenklachten te verhelpen het consumentenvertrouwen en –tevredenheid hebben doen toenemen. Deze mechanismen kunnen meer praktische oplossingen voor klachten bieden dan juridische acties, die duur, ingewikkeld en tijdrovend kunnen zijn voor alle betrokken partijen. Ten behoeve van de doelmatigheid van deze niet-juridische mechanismen voor klachtenbehandeling dienen consumenten van hun bestaan op de hoogte te zijn en zouden aanwijzingen over hoe een klacht in te dienen die doelmatigheid ook ten goede komen, vooral bij kwesties die over landsgrenzen gaan of multidimensionale transacties betreffen.
88. De vierde paragraaf betreft bedrieglijke, misleidende, frauduleuze en andere oneerlijke commerciële gedragingen. Deze gedragingen kunnen markten verstoren voor rekening van zowel consumenten als verantwoorde ondernemingen, en dienen vermeden te worden.
89. De vijfde paragraaf betreft consumenteneducatie, hetgeen aan belang heeft gewonnen gezien de toenemende complexiteit van vele markten en producten. Overheden, consumentenorganisaties en vele ondernemingen erkennen dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid is en dat zij belangrijke rollen te vervullen hebben op dit gebied. De obstakels die consumenten ervaren hebben in het evalueren van complexe financiële en andere producten hebben het belang onderstreept van samenwerking van belanghebbers ter bevordering van de educatie gericht op het verbeteren van de beslissingen van consumenten.
90. Paragraaf zes betreft persoonlijke gegevens. De toename van de vergaring en het gebruik van persoonlijke gegevens door ondernemingen, ten dele veroorzaakt door het internet en technologische vooruitgang, heeft het belang onderstreept van bescherming van persoonlijke gegevens tegen privacyschendingen, waaronder inbreuken op de veiligheid.

91. De zevende paragraaf onderstreept het belang voor ondernemingen om met publieke autoriteiten samen te werken in het helpen effectiever bedrieglijke advertentiepraktijken te voorkomen en te bestrijden. Samenwerking is ook nodig om risico's voor de volksgezondheid en de veiligheid van het milieu te verminderen of te voorkomen. Dit omvat bedreigingen die gerelateerd zijn aan de verwijdering van goederen, evenals hun consumptie en gebruik. Dit weerspiegelt het belang van het overdenken van de hele levenscyclus van producten.
92. De achtste paragraaf roept ondernemingen op om wanneer zij goederen en diensten op de markt brengen rekening te houden met de omstandigheden voor kwetsbare en achtergestelde consumenten. De termen 'achtergestelde' of 'kwetsbare' consumenten verwijzen naar specifieke consumenten of categorieën consumenten die vanwege persoonlijke kenmerken of omstandigheden (zoals leeftijd, mentale of fysieke gesteldheid, educatie, inkomen, taal of afgelegen locatie) specifieke obstakels tegenkomen wanneer zij zich op de informatie-intensieve, geglobaliseerde markten begeven. De paragraaf benadrukt eveneens het toenemende belang van consumptie via mobiele en andere elektronische diensten op de internationale markt. De voordelen van zulke handel zijn significant en nemen toe. Overheden hebben aanzienlijke tijd besteed in het onderzoeken van manieren waarop consumenten transparante en doelmatige bescherming genieten die niet minder is bij elektronische handel in vergelijking met de bescherming die geboden wordt bij meer traditionele vormen van handel.

IX. Wetenschap en technologie

Ondernemingen behoren:

1. Ernaar te streven dat hun activiteiten op bevredigende wijze passen binnen de wetenschappelijke en technologische (W&T) beleidslijnen en plannen van de landen op wiens grondgebied zij hun activiteiten uitoefenen en, voor zover van toepassing, bij te dragen tot de ontwikkeling van het nationaal en lokaal kunnen op wetenschappelijk en technologisch gebied in het gastland;
2. Waar mogelijk in hun bedrijfsvoering praktijken te hanteren die de overdracht en snelle verspreiding van technologie en know-how mogelijk maken, rekening houdend met de bescherming van intellectuele eigendomsrechten;
3. Waar dit passend is, activiteiten inzake de wetenschappelijke en technologische ontwikkeling in het gastland uit te voeren die aansluiten op de behoeften van de lokale markt en werknemers uit het gastland in W&T-functies aan te stellen en hun scholing te stimuleren, rekening houdend met de commerciële behoeften;
4. Indien licenties voor het gebruik van intellectuele eigendomsrechten worden verleend of anderszins technologie wordt overgedragen, dit te doen onder redelijke voorwaarden en bepalingen, en zodanig dat wordt bijgedragen aan de perspectieven voor duurzame ontwikkeling van het gastland op lange termijn;
5. wanneer de commerciële doelstellingen zich daartoe lenen, banden aan te knopen met lokale universiteiten en openbare onderzoeksinstituten en deel te nemen aan gezamenlijke onderzoeksprojecten met lokale ondernemingen of werkgeversorganisaties.

Toelichting op Wetenschap en technologie

93. In een kennisgerichte, wereldwijde economie waarin nationale grenzen vervagen, vormen de toegang tot technologie en know-how en het vermogen deze te gebruiken essentiële voorwaarden om de ondernemingsresultaten te verbeteren, ook voor kleine of uitsluitend binnenlands opererende ondernemingen. Het is ook een belangrijke voorwaarde om de hele economie te laten profiteren van de effecten van de technologische vooruitgang, zoals productiviteitsstijging en werkgelegenheidsgroei, binnen de context van duurzame ontwikkeling. Multinationale ondernemingen vormen het belangrijkste kanaal voor de grensoverschrijdende overdracht van technologie. Zij

dragen bij tot de innovatiecapaciteit van hun gastlanden door nieuwe technologieën te genereren, te verspreiden en zelfs binnenlandse ondernemingen en instellingen de mogelijkheid te geven deze te gebruiken. De R&D-activiteiten van MNO's kunnen, als er goede relaties met het nationale innovatiesysteem bestaan, bijdragen tot een versnelling van de economische en sociale vooruitgang in het gastland. Op zijn beurt kan de ontwikkeling van een dynamisch innovatiesysteem in het gastland de commerciële afzetmogelijkheden voor MNO's vergroten.

94. Dit hoofdstuk heeft daarom tot doel om, rekening houdend met economische haalbaarheid, concurrentie overwegingen en andere beperkingen, te bevorderen dat multinationale ondernemingen de vruchten van hun onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten verspreiden in de landen waarin zij werken en daardoor bijdragen aan de vergroting van de innovatiecapaciteit van die landen. Dit kan inhouden dat men producten op de markt brengt waarin nieuwe technologieën zijn verwerkt, licenties voor procesinnovaties verleent, W&T-personeel aanneemt en opleidt en R&D-samenwerkingsverbanden aangaat. Bij de verkoop of licentie van technologieën moeten niet alleen de overeengekomen voorwaarden en bepalingen redelijk zijn, maar zouden MNO's ook moeten kijken naar de langetermijneffecten die deze technologieën op het gebied van ontwikkeling, milieu en andere gebieden in het eigen land en het gastland hebben. Bij hun activiteiten kunnen multinationale ondernemingen de innovatieve capaciteit van hun internationale dochterbedrijven en onderaannemers ontwikkelen en verbeteren. Daarnaast kunnen ze de aandacht vestigen op het belang van de lokale wetenschappelijke en technologische infrastructuur, zowel fysiek als institutioneel. In dit opzicht kunnen MNO's een waardevolle bijdrage leveren aan de formulering, door de regering van het gastland, van beleidskaders die tot de ontwikkeling van dynamische innovatiesystemen kunnen leiden.

IX. Mededinging

Ondernemingen behoren:

1. Hun activiteiten in overeenstemming met alle geldende mededingingswetten en regelgeving uit te voeren, daarbij rekening houdend met de mededingingswetgeving van alle jurisdicties waarin hun activiteiten effect kunnen hebben op de vrije concurrentie.
2. Zich te onthouden van het aangaan of uitvoeren van concurrentiebeperkende afspraken tussen concurrenten, waaronder afspraken:
 - a) om vaste prijzen te hanteren
 - b) om hun aanbestedingen op elkaar af te stemmen
 - c) om productiebeperkingen of quota vast te stellen; of
 - d) om markten te delen of te verdelen door klanten, leveranciers, geografische zones of activiteiten toe te wijzen.
3. Met mededingingsautoriteiten samen te werken door, onder meer en mede afhankelijk van de toepasselijke wetten en passende waarborgen, verzoeken om informatie zo snel en volledig mogelijk als werkbaar is te beantwoorden, en het gebruik van beschikbare middelen, zoals het afstand doen van een verschoningsrecht indien gepast, in overweging te nemen ter bevordering van effectieve en efficiënte samenwerking tussen autoriteiten die onderzoek doen.
4. Regelmatig bij hun personeel het belang van naleving van alle toepasselijke mededingingswetten en –regelgeving onder de aandacht brengen en, in het bijzonder, het hoger management van de onderneming te trainen op mededingingsgebied.

Toelichting op Mededinging

95. Deze aanbevelingen zijn bedoeld om het belang van de wet- en regelgeving op het gebied van de mededinging voor de doelmatige werking van zowel de binnenlandse als de buitenlandse markt te benadrukken, nogmaals te wijzen op het belang van de naleving van deze wet- en regelgeving door zowel nationale als multinationale ondernemingen, en te waarborgen dat alle ondernemingen zich bewust zijn van het grote aantal mededingingswetten, de strekking, herstelmaatregelen en de sancties ervan, evenals de mate van samenwerking tussen de mededingingsautoriteiten. De uitdrukking “mededingingswetten” wordt gebruikt om te verwijzen naar wetten, met inbegrip van “antikartel-” en “antimonopolie” wetten, die een verbod inhouden op a) concurrentiebeperkende afspraken; b) misbruik van een markt- of machtspositie; c) het verwerven van een machtspositie op de markt door andere middelen dan een efficiënte bedrijfsvoering; of d) het substantieel verminderen van de concurrentie of het substantieel belemmeren van doelmatige concurrentie via fusies en overnames.
96. In het algemeen behelzen mededingingswetten en -beleid een verbod op a) hard core kartels; b) andere concurrentiebeperkende afspraken; c) concurrentiebeperkend gedrag dat een markt- of machtspositie misbruikt of uitbreidt; en d) mededingingsbeperkende fusies en overnames. Krachtens de *Aanbeveling van de OESO-Raad inzake Effectieve Maatregelen tegen Hard Core Kartels*, C(98)35/def. uit 1998, vormen de concurrentiebeperkende afspraken genoemd onder a) hard core kartels maar in de Aanbeveling wordt echter rekening gehouden met de verschillen tussen de wetgevingen van de lidstaten, met inbegrip van de verschillen tussen de wettelijke vrijstellingen en/of bepalingen die een goedkeuring mogelijk maken voor een activiteit die normaal gesproken verboden zou zijn. Deze aanbevelingen van de Richtlijnen suggereren niet dat ondernemingen op voorhand dergelijke vrijstellingen of bepalingen zouden moeten aanwenden. De categorieën onder b) en c) zijn algemener van aard, omdat de gevolgen van andere soorten afspraken en unilateraal gedrag op de mededinging minder eenduidig van aard zijn en er minder consensus bestaat over wat als “concurrentiebeperkend” moet worden beschouwd.
97. Mededingingsbeleid heeft tot doel bij te dragen aan de welvaart en de economische groei door het bevorderen van een marktsituatie waarin de aard, kwaliteit en prijs van goederen en diensten worden bepaald door vraag en aanbod. Zo'n concurrentiebevorderend klimaat komt niet alleen de consumenten en de economie als geheel ten goede, maar beloont ook ondernemingen die efficiënt inspelen op de vraag van de consumenten. Ondernemingen kunnen bijdragen aan dit proces door informatie en advies te geven wanneer de overheid wetten en beleid overweegt die de efficiency zouden kunnen beperken of het concurrentieklimaat anderszins zouden kunnen verslechteren.
98. Ondernemingen dienen te beseffen dat mededingingswetgeving uitgevoerd blijft worden en dat het steeds gebruikelijker is dat deze wetten concurrentiebeperkende activiteiten die in het buitenland plaatsvinden verbieden indien ze schadelijke gevolgen hebben voor de binnenlandse consumenten. Bovendien maken grensoverschrijdende handel en investeringen het

steeds waarschijnlijker dat concurrentiebeperkend gedrag in het ene land nadelige effecten heeft in andere landen. Ondernemingen moeten daarom rekening houden met de wetten van het land waarin ze werkzaam zijn en met die van alle landen waarin de gevolgen van hun gedrag voelbaar kunnen zijn.

99. Tot slot dienen ondernemingen te erkennen dat de mededingingsautoriteiten steeds meer en intensiever gaan samenwerken bij het onderzoek naar en de strijd tegen concurrentiebeperkende gedragingen. Zie in het algemeen: Aanbeveling van de Raad betreffende de samenwerking tussen de lidstaten inzake concurrentiebeperkende praktijken die de internationale handel schaden, C(95)130/Final; Aanbeveling van de Raad voor Evaluatie van Fusies. Wanneer de mededingingsautoriteiten van verschillende landen hetzelfde gedrag onderzoeken, kunnen ondernemingen, door de samenwerking tussen de autoriteiten te vergemakkelijken, een consistente en degelijke besluitvorming en herstel van de mededinging bevorderen en ook kostenbesparingen voor de overheid en ondernemingen mogelijk maken.

XI. Belastingen

1. Het is belangrijk dat ondernemingen bijdragen aan de overheidsfinanciën van het gastland door het tijdig betalen van de door hen verschuldigde belastingen. In het bijzonder dienen zij de belastingwetten en –regelgeving in alle landen waarin zij actief zijn naar de letter en de geest na te leven. Naleving naar de letter en de geest houdt in dat men de intentie van de wetgeving onderkent en volgt. Het betekent niet dat een onderneming meer dient te betalen dan wettelijk verplicht is op basis van die intentie. Naleving van belastingwetgeving behelst maatregelen om de bevoegde autoriteiten tijdig informatie te verschaffen die nodig of juridisch vereist is om de te heffen belasting in verband met hun activiteiten juist vast te stellen en dat zij hun praktijken ter zake van verrekenprijzen aanpassen aan het “arm’s length”-principe.
 2. Ondernemingen behoren toezicht op en naleving van belastingwetgeving als belangrijke elementen van hun controle- en bredere risicobeheerssystemen te behandelen. In het bijzonder dienen bestuursraden beheersstrategieën voor risico’s op het gebied van belastingwetgeving aan te wenden opdat financiële risico’s en risico’s op het gebied van regelgeving en de goede naam die geassocieerd zijn met belasting volledig worden geïdentificeerd en geëvalueerd.
- ### Toelichting bij Belastingen
100. Goed burgerschap voor ondernemingen betekent op het gebied van belastingen dat ondernemingen zich houden aan de letter en de geest van de fiscale wet- en regelgeving in alle landen waarin zij werken, met de autoriteiten samenwerken en deze relevante of juridisch verplichte informatie verschaffen. Een onderneming houdt zich aan de letter en de geest van fiscale wet- en regelgeving indien zij redelijke stappen onderneemt om vast te stellen wat de intentie van de belastingwetgeving is en deze in lijn met die intentie interpreteert in het kader van de gebruikte wetstaal en relevante, recente wetsgeschiedenis. Transacties dienen niet zo gestructureerd te worden zodat zij belastingeffecten hebben die niet in overeenstemming zijn met de onderliggende economische consequenties van de transacties, tenzij er specifieke wetgeving is opgesteld die dat effect bewerkstelligt. In dat geval dient de onderneming in redelijkheid aan te nemen dat de transactie gestructureerd is op een wijze die een belastingeffect op de onderneming heeft die niet in strijd is met de intenties van de wetgeving.
 101. Naleving van belastingwetgeving omvat ook samenwerking met de belastingautoriteiten en het voorzien van informatie die zij nodig hebben om effectieve en billijke toepassing van de belastingwetgeving te waarborgen. Zulke samenwerking behoort tijdige en volledige beantwoording te omvatten van verzoeken om informatie door competente autoriteiten op basis van onderdelen van een belastingverdrag of overeenkomst over het delen van informatie. Deze verplichting om informatie te verschaffen is echter niet zonder beperkingen. In de *Richtlijnen* wordt met name een verband gelegd tussen de informatie die moet worden gegeven en de relevantie daarvan voor de naleving van de toepasselijke fiscale wetten. Hiermee wordt erkend dat er een evenwicht moet worden gezocht tussen de administratieve last die ondernemingen wordt opgelegd en de noodzaak voor de belastingautoriteiten om tijdig over volledige en juiste informatie te beschikken zodat zij de belastingwetten kunnen toepassen.
 102. De toewijding van ondernemingen aan samenwerking, transparantie en naleving van belastingwetgeving behoort te worden weerspiegeld in systemen, structuren en beleid voor risicobeheer. Wanneer ondernemingen een juridische bedrijfsstructuur hebben, verkeren bestuursraden in een positie om op meerdere manieren belastingrisico’s te overzien. Bestuursraden kunnen bijvoorbeeld proactief gepaste principes voor het belastingbeleid ontwikkelen, evenals dat zij interne controlesystemen op belastinggebied kunnen instellen zodat de handelingen van het management consistent zijn met de inzichten van de bestuursraad op belastinggebied. De raad dient van alle potentiële, materiële belastingrisico’s op de hoogte te zijn en verantwoordelijkheid dient te worden toegewezen voor het uitvoeren van interne controlefuncties en rapportage aan de raad op belastinggebied. Een alomvattende strategie voor risicobeheer, die ook belastingrisico’s dekt, stelt de onderneming in staat niet alleen goed ondernemerschap aan de samenleving te tonen, maar ook effectief zijn belastingrisico’s te beheersen, hetgeen bijdraagt aan het voorkomen van substantiële financiële en regelgeving en reputatie gerelateerde risico’s voor de onderneming.
 103. Het is mogelijk dat een multinationale ondernemingsgroep uitgebreide economische relaties onderhoudt met bedrijven uit dezelfde groep in andere landen. Dergelijke relaties kunnen gevolgen hebben voor de

verschuldigde belasting van de betrokken partijen. Daarom hebben de belastingautoriteiten mogelijk informatie van buiten hun land nodig om deze relaties te kunnen beoordelen en te kunnen bepalen hoeveel belasting het lid van de MNO-groep in hun land verschuldigd is. Ook hier geldt weer dat de te verschaffen informatie beperkt is tot wat relevant of wettelijk verplicht is voor de beoordeling van de economische relaties, en dit voor de vaststelling van de correcte belastingschuld van het lid van de MNO-groep. MNO's moeten meewerken aan de beschikbaarstelling van deze informatie.

104. Verrekenprijzen zijn een bijzonder belangrijk onderwerp in het kader van goed burgerschap voor ondernemingen en belastingen. De enorme toename van de wereldwijde handel en rechtstreekse grensoverschrijdende investeringen (en de belangrijke rol die MNO's daarin spelen) betekent dat verrekenprijzen nu een belangrijk bepalend element zijn voor de belastingheffing van de leden van een multinationale ondernemingsgroep, omdat het de verdeling van bases waarop belasting kan worden geheven in de landen waarin de multinationale onderneming actief is materieel beïnvloedt. Het "arm's length" principe, dat is opgenomen in zowel het *OESO Model Belastingverdrag* als in het *VN Modelverdrag inzake Dubbele Belasting tussen Ontwikkelde en Ontwikkelingslanden*, is de internationaal geaccepteerde norm voor het aanpassen van winst tussen aan elkaar verbonden ondernemingen. Toepassing van het "arm's length" principe voorkomt ongewenst schuiven met winsten of verliezen en minimaliseert risico's op dubbele belasting. Zijn juiste toepassing vereist van multinationale ondernemingen dat zij samenwerken met belastingautoriteiten en hen voorzien van alle relevante of wettelijk verplichte informatie in relatie tot de keuze van de methode voor verrekenprijzen die ondernemingen en hun entiteiten toepassen bij hun internationale transacties. Erkend wordt dat het voor zowel multinationale ondernemingen als belastingautoriteiten vaak moeilijk vast te stellen is of gehanteerde verrekenprijzen in afdoende mate het "arm's length" principe weerspiegelen en dat diens toepassing geen exacte wetenschap is.
105. Het Comité inzake Fiscale Aangelegenheden van de OESO werkt onverminderd voort aan de ontwikkeling van aanbevelingen om te waarborgen dat de verrekenprijzen voldoen aan het "arm's length"-principe. Dit heeft geleid tot de publicatie, in 1995, van de *OESO-richtlijnen inzake Verrekenprijzen voor Multinationale Ondernemingen en Belastingadministraties* (de *OESO-richtlijnen inzake verrekenprijzen*), die aanleiding gaven tot de *Aanbeveling van de OESO-Raad inzake de Vaststelling van Verrekenprijzen Tussen Verbonden Ondernemingen* (leden van een MNO-groep vallen normaal gesproken onder de definitie van verbonden ondernemingen). De *OESO-richtlijnen inzake Verrekenprijzen* en die *Aanbeveling* worden op continue basis geactualiseerd om veranderingen in de wereldeconomie en ervaringen van belastingdiensten en -betalers die te maken hebben met verrekenprijzen te weerspiegelen. Het "arm's length" principe, zoals het op de verdeling van winst van permanente vestigingen van toepassing is voor het vaststellen van de belastingrechten van een gastland op basis van een belastingverdrag, was onderwerp van een *Aanbeveling van de OESO Raad* die in 2008 werd aangenomen.
106. De OESO-richtlijnen inzake verrekenprijzen zijn gericht op de toepassing van het "arms' length"-principe voor de vaststelling van de interne verrekenprijzen tussen verbonden ondernemingen. Ze zijn bedoeld om belastingdiensten (van zowel OESO-lidstaten als niet-lidstaten) en multinationale ondernemingen te helpen door wederzijds bevredigende oplossingen voor verrekenprijzgevallen aan te dragen, waarbij conflicten tussen belastingdiensten onderling en tussen belastingdiensten en multinationale ondernemingen zo veel mogelijk worden voorkomen en dure juridische procedures worden vermeden. Multinationale ondernemingen worden aangemoedigd de aanbevelingen in de OESO-richtlijnen inzake verrekenprijzen⁵, zoals gewijzigd en aangevuld, op te volgen zodat wordt verzekerd dat hun verrekenprijzen aan het "arms' length"-principe voldoen.

⁵ Één onderschrijvend land dat niet lid is van de OESO, Brazilië, past de OESO-richtlijnen inzake Verrekenprijzen niet toe in zijn rechtsgebied en het gebruik van de aanwijzingen in deze Richtlijnen door multinationale ondernemingen voor het vaststellen van hun belastbaar inkomen uit hun activiteiten in dit land is om die reden niet van toepassing met het oog op belastingverplichtingen die volgen uit de wetgeving van dat land. Een ander onderschrijvend land dat niet lid van de OESO is, Argentinië, wijst er op dat het gebruik van de OESO-richtlijnen voor Verrekenprijzen niet verplicht is in zijn rechtsgebied.

Deel 2: Implementatieprocedures voor de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

Besluit van de OESO-Raad

Mei 2011

Voorliggende wijziging van het Besluit van de Raad over de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen [C(2000)96/FINAL],

De RAAD,

Gezien het Verdrag nopens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling van 14 december 1960;

Gezien de OESO-Verklaring inzake internationale investeringen en multinationale ondernemingen (de “Verklaring”) waarin de regeringen van de onderschrijvende landen (“onderschrijvende landen”) multinationale ondernemingen die in of vanuit hun grondgebied werken, aanbevelen de *Richtlijnen* voor multinationale ondernemingen (de “*Richtlijnen*”) na te leven;

Erkennende dat, gezien het feit dat multinationale ondernemingen wereldwijd actief zijn, internationale samenwerking inzake aangelegenheden die met de Verklaring samenhangen zich tot alle landen zou moeten uitstrekken;

Gezien het mandaat van het Investeringscomité, met name ten aanzien van zijn verantwoordelijkheden ten behoeve van de Verklaring [C(84)171(final), herzien in C/M(95)21];

Rekening houdend met het verslag van de eerste herziening van de Verklaring van 1976 [C(79)102(final)], het verslag van de tweede herziening van de Verklaring [C/MIN(84)5(final)], het verslag van de herziening van 1991 van de Verklaring [DAFFE/IME(91)23] en het verslag van de herziening van 2000 van de *Richtlijnen*;

Gezien het tweede herziene besluit van de Raad van juni 1984 [C(84)90], zoals gewijzigd in juni 1991 [C/MIN(91)7/ANN1] en vervallen op 27 juni 2000 [C(2000)96/FINAL]; Overwegende dat het wenselijk is de procedures voor het houden van consultaties inzake aangelegenheden die in deze *Richtlijnen* aan de orde komen, te versterken en de doeltreffendheid van de *Richtlijnen* te bevorderen;

Op voorstel van het Investeringscomité:

BESLUIT:

I. Nationale Contactpunten

1. De onderschrijvende landen zetten Nationale Contactpunten op om de effectiviteit van de *Richtlijnen* te bevorderen door promotieactiviteiten uit te voeren, door vragen te beantwoorden en door bij te dragen aan het oplossen van geschillen die voortvloeien uit problemen bij de implementatie van de *Richtlijnen* in specifieke gevallen, zulks met inachtneming van de in de bijlage toegevoegde procedurele aanwijzingen. Het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties en andere geïnteresseerde partijen zullen over de aanwezigheid van deze middelen worden geïnformeerd.
2. Nationale Contactpunten van verschillende landen werken indien nodig samen ten aanzien van alle met de *Richtlijnen* samenhangende zaken die voor hun werkzaamheden relevant zijn. Als algemene regel geldt dat er eerst gesprekken op nationaal niveau worden gevoerd voordat contact met andere Nationale Contactpunten wordt opgenomen.
3. De Nationale Contactpunten komen regelmatig samen om ervaringen uit te wisselen en verslag uit te brengen aan het Investeringscomité.

4. Onderschrijvende landen stellen met inachtneming van interne budgettaire prioriteiten en gewoonten financiële en personele capaciteit aan hun Nationale Contactpunten ter beschikking opdat zij hun verantwoordelijkheden doelmatig kunnen invullen.

II. Het Investeringscomité

1. Het Investeringscomité (het Comité) organiseert op gezette tijden of op verzoek van een land dat de *Richtlijnen* onderschrijft een gedachtewisseling over aangelegenheden die in de *Richtlijnen* aan de orde komen en de ervaringen die bij de toepassing daarvan zijn opgedaan.
2. Op gezette tijden nodigt het Comité het “Business and Industry Advisory Committee” van de OESO (BIAC) en het “Trade Union Advisory Committee” van de OESO (TUAC) (de “adviesorganen”), OECD Watch, alsmede andere internationale partners uit om zich uit te spreken over aangelegenheden die in de *Richtlijnen* aan de orde komen. Ook kunnen gedachtewisselingen met hen over deze aangelegenheden plaatsvinden op hun verzoek.
3. Het Comité zal contact leggen met niet-onderschrijvende landen met betrekking tot zaken die in de *Richtlijnen* aan de orde komen om verantwoord ondernemen wereldwijd te bevorderen in overeenstemming met de *Richtlijnen* en om een gelijk speelveld te creëren. Ook streeft het samenwerking na met niet-onderschrijvende landen die speciaal belang bij de *Richtlijnen* en het promoten van hun principes en normen hebben.
4. Het Comité is verantwoordelijk voor nadere verklaring van de *Richtlijnen*. Aan partijen die betrokken zijn in een procedure over specifieke gevallen waarin behoefte is ontstaan aan een nadere verklaring, wordt de mogelijkheid geboden hun standpunt te kennen te geven, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk. Het Comité trekt geen conclusies over het gedrag van individuele ondernemingen.
5. Het Comité organiseert gedachtewisselingen over de activiteiten van de Nationale Contactpunten, teneinde de effectiviteit van de *Richtlijnen* te verbeteren en functionele gelijkwaardigheid van de Nationale Contactpunten te bevorderen.
6. Bij de vervulling van zijn taken ter bevordering van de effectiviteit van de *Richtlijnen* neemt het Comité de bijgevoegde procedurele aanwijzingen in acht.
7. Op gezette tijden brengt het Comité aan de Raad verslag uit over aangelegenheden die in de *Richtlijnen* aan de orde komen. In deze rapporten neemt het Comité de rapporten van de Nationale Contactpunten en de standpunten

van de adviesorganen, OECD Watch, andere internationale partners en van landen die de *Richtlijnen* niet onderschreven in ogenschouw.

8. Het Comité zal, in samenwerking met de Nationale Contactpunten, een proactieve agenda voeren die effectieve inachtneming door ondernemingen van de principes en normen die de *Richtlijnen* bevatten bevordert. Het Comité zal, in het bijzonder, mogelijkheden zoeken om samen te werken met de adviesorganen, OECD Watch, andere internationale partners en andere belanghebbenden ter stimulering van de positieve bijdragen in de context van de *Richtlijnen* die multinationale ondernemingen kunnen leveren aan economische, milieu gerelateerde en sociale voortgang met het oog op duurzame ontwikkeling, en om hen te helpen om risico's op ongunstige effecten die verbonden zijn aan specifieke producten, regio's en bedrijfssectoren te identificeren en daarop te reageren.

III. Herziening van het Besluit

Het onderhavige Besluit zal op gezette tijden worden herzien. Het Comité doet voorstellen hiertoe.

Procedurele aanwijzingen

I. Nationale Contactpunten

De Nationale Contactpunten (NCP's) hebben tot taak de effectiviteit van de *Richtlijnen* te bevorderen. Om de functionele gelijkwaardigheid te waarborgen, dienen de werkzaamheden van de NCP's te beantwoorden aan de volgende basiscriteria: zichtbaarheid, toegankelijkheid, transparantie en verantwoording.

A. Institutionele Organisatie

Met inachtneming van de functionele gelijkwaardigheid en het bevorderen van de effectiviteit van de *Richtlijnen*, kunnen de landen die de *Richtlijnen* onderschrijven hun NCP naar eigen inzicht organiseren en daarbij de actieve steun inroepen van de sociale partners, waaronder het bedrijfsleven, werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties, en andere geïnteresseerde partijen.

Dit betekent dat Nationale Contactpunten:

1. Zodanig samengesteld en georganiseerd zullen zijn dat zij een effectieve basis vormen om het brede spectrum van zaken vervat in de *Richtlijnen* te behandelen en dat zij in staat zijn op onpartijdige wijze te opereren, daarbij in voldoende mate verantwoordingsplicht behoudend aan de onderschrijvende overheid.
2. Verscheidene organisatievormen kunnen aanwenden om dit doel te bereiken. Een NCP kan samengesteld zijn uit hogere vertegenwoordigers van een of meerdere ministeries, of kan een hoge ambtenaar of een overheidsdienst geleid door een hoge ambtenaar zijn, of uit een verband van agentschappen of een groep onafhankelijke experts bestaan. Vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, werknemersorganisaties en andere non-gouvernementele organisaties kunnen ook betrokken worden.
3. Contact legt en onderhoudt met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties en andere geïnteresseerde partijen die een bijdrage kunnen leveren aan de effectiviteit van de *Richtlijnen*.

B. Informatie en promotie

Het Nationale Contactpunt zal:

1. De *Richtlijnen* bekendmaken en beschikbaar stellen met adequate middelen, ook door middel van online informatie, en in de nationale talen. Potentiële investeerders (die

- in of vanuit het land wensen te investeren) dienen indien nodig over de *Richtlijnen* geïnformeerd te worden;
2. Activiteiten ondernemen om de bekendheid van de *Richtlijnen* en hun implementatieprocedures te vergroten, ook door samenwerking met het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties, de andere non-gouvernementele organisaties en het belangstellende publiek, voor zover relevant;
3. Dienen vragen om inlichtingen over de *Richtlijnen* te beantwoorden van:
 - a) andere Nationale Contactpunten;
 - b) het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties, de andere niet-gouvernementele organisaties en het publiek; en
 - c) regeringen van landen die de *Richtlijnen* niet onderschrijven.

C. Implementatie in specifieke gevallen

Het Nationale Contactpunt draagt op onpartijdige, berekenbare, billijke en met de principes en normen van de *Richtlijnen* overeenkomende wijze bij aan de oplossing van problemen die in specifieke gevallen ontstaan bij de implementatie van de *Richtlijnen*. Het NCP vormt een discussieforum en helpt het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties en andere geïnteresseerde partijen om deze vragen efficiënt, binnen redelijke termijn en in overeenstemming met het geldende recht op te lossen. In het verlenen van deze assistentie zal het NCP:

1. Een eerste evaluatie uitvoeren van de gemelde problemen teneinde te bepalen of nader onderzoek gerechtvaardigd is en licht de betrokken partijen in over zijn beslissing;
2. Indien de gemelde problemen verder onderzoek rechtvaardigen, zijn goede diensten aanbieden om partijen te helpen deze op te lossen. Hiertoe zal het NCP met deze partijen overleggen en waar nodig:
 - a) advies inwinnen bij de betrokken autoriteiten en/of vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de werknemersorganisaties, andere niet-gouvernementele organisaties en deskundigen ter zake;
 - b) het NCP in het (de) andere betrokken land(en) raadplegen;
 - c) bij twijfel over de interpretatie van de *Richtlijnen* in bepaalde omstandigheden advies bij het Investeringscomité inwinnen;

- d) op consensus gerichte, niet-conflictueuze middelen zoals verzoening of bemiddeling voorstellen, om te helpen de problemen op te lossen en indien partijen hiermee instemmen, de toegang daartoe te vergemakkelijken.
3. Bij de afronding van de procedures en na consultatie met de betrokken partijen, de resultaten van de procedures publiekelijk beschikbaar stellen, daarbij de noodzaak gevoelige bedrijfsinformatie en andere informatie over belanghebbende te beschermen in acht nemend, door het uitvaardigen van:
- Een verklaring indien het NCP besluit dat de gemelde problemen geen nader onderzoek rechtvaardigen. Een verklaring beschrijft in ieder geval de gemelde problemen en de motivering van het besluit van het NCP.
 - Een verslag indien partijen overeenkomst hebben bereikt over de gemelde problemen. Het verslag dient in ieder geval de problemen, de procedures die het NCP heeft aangewend ten einde de partijen bij te staan en de datum waarop de overeenkomst was bereikt te beschrijven. Informatie over de inhoud van de overeenkomst zal vermeld worden voor zover de partijen het hierover eens zijn.
 - Een verklaring indien geen overeenkomst is bereikt of indien een partij niet heeft willen meewerken aan de procedures. Deze verklaring dient in ieder geval de gemelde problemen, de motivering van het NCP om die problemen nader te onderzoeken en de procedures die het NCP heeft aangewend teneinde de partijen bij te staan te beschrijven. Het NCP zal, waar gepast, aanbevelingen doen voor de implementatie van de *Richtlijnen*, welke opgenomen dienen te worden in de verklaring. Indien gepast kan de verklaring ook de redenen bevatten waarom partijen geen overeenkomst hebben kunnen bereiken.

Het NCP stelt het Comité tijdig op de hoogte van de resultaten van zijn procedures voor problemen in specifieke gevallen.

4. Om de oplossing van de gemelde problemen te vergemakkelijken, treft het NCP in specifieke gevallen adequate maatregelen om gevoelige bedrijfs- en andere informatie en de belangen van andere betrokken belanghebbenden te beschermen. Terwijl de procedures onder punt 2 lopen, dient de vertrouwelijkheid te worden gewaarborgd. Indien de betrokken partijen het na afloop van de procedures niet eens zijn geworden over een oplossing, zijn zij vrij hierover mededelingen te doen en te discussiëren. De gegevens en standpunten die tijdens

de procedure door een andere betrokken partij zijn verwoord, blijven echter vertrouwelijk, tenzij de andere partij met openbaarmaking instemt of dit in strijd zou zijn met bepalingen van nationaal recht.

5. Indien problemen in niet-onderschrijvende landen rijzen, stappen ondernemen om meer inzicht in de ontstane problemen te krijgen en zal het de genoemde procedures waar relevant en mogelijk volgen.

D. Rapportering

- Elk NCP rapporteert jaarlijks aan het Comité.
- De rapporten dienen informatie te bevatten over de aard en resultaten van de activiteiten van het NCP, met inbegrip van activiteiten op het gebied van de implementatie in specifieke gevallen.

II. Investeringscomité

- Het Comité behandelt verzoeken van NCP's om hulp bij de uitvoering van hun werkzaamheden, waaronder gevallen van twijfel over de interpretatie van de *Richtlijnen* in bepaalde omstandigheden.
- Met het oog op het verbeteren van de effectiviteit van de *Richtlijnen* en de functionele gelijkwaardigheid van de NCP's zal het Comité:
 - de rapporten van de NCP's bespreken.
 - gemotiveerde klachten bespreken van een land dat de *Richtlijnen* onderschrijft, van een adviesorgaan of van OECD Watch over de wijze waarop een NCP invulling geeft aan zijn taken ten aanzien van de behandeling van specifieke gevallen.
 - overwegen een nadere toelichting te geven indien een land dat de *Richtlijnen* onderschrijft, een adviesorgaan of OECD Watch een gemotiveerde vraag stelt inzake een juiste interpretatie van de *Richtlijnen* door een NCP in specifieke gevallen.
 - indien nodig aanbevelingen doen om het functioneren van NCP's te verbeteren en de doelmatige implementatie van de *Richtlijnen* te bevorderen.
 - samenwerken met internationale organisaties.
 - contacten leggen met geïnteresseerde landen die de *Richtlijnen* niet onderschrijven inzake aangelegenheden die in de *Richtlijnen* aan de orde komen en hun implementatie.

3. Het Comité kan over alle aangelegenheden die in de *Richtlijnen* aan de orde komen het advies van deskundigen inwinnen en in overweging nemen. Het Comité beslist over geschikte procedures hiervoor.
4. Het Comité zal zijn verantwoordelijkheden op efficiënte en tijdige wijze vervullen.
5. In het vervullen van zijn verantwoordelijkheden zal het Comité worden bijgestaan door het OESO Secretariaat, dat, onder de algemene aanwijzingen van het Investeringscomité en afhankelijk van het Werkprogramma en Budget van de Organisatie:
 - a. Als centraal informatiepunt voor NCP's zal dienen wanneer zij vragen hebben over de promotie of de implementatie van de *Richtlijnen*.
 - b. Relevante informatie over recente trends en opkomende gebruiken met betrekking tot de promotionele activiteiten van NCP's en de implementatie van de *Richtlijnen* in specifieke gevallen zal verzamelen en publiekelijk beschikbaar maken. Het Secretariaat zal uniforme kaders voor verslaglegging ontwikkelen ten behoeve van het verwezenlijken en bijhouden van een actuele database over door NCP's ontvangen specifieke gevallen, en zal hiervan reguliere analyses uitvoeren.
 - c. Activiteiten zal faciliteren waarbij NCP's, in het bijzonder de NCP's van landen die de *Richtlijnen* recentelijk hebben onderschreven, van elkaar leren, waaronder vrijwillige evaluaties door collega-NCP's, evenals capaciteitsopbouw en training op de implementatieprocedures van de *Richtlijnen* zoals promotie en het faciliteren van verzoening en bemiddeling.
 - d. Waar gepast, samenwerking zal faciliteren tussen NCP's; en
 - e. De *Richtlijnen* zal promoten op relevante internationale fora en bijeenkomsten en ondersteuning zal bieden aan NCP's en het Comité bij hun inspanningen tot het vergroten van de bekendheid van de *Richtlijnen* onder landen die de *Richtlijnen* niet onderschrijven.

Toelichting op de implementatieprocedures voor de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

1. Het Besluit van de Raad belichaamt het commitment van de onderschrijvende landen om de implementatie van de aanbevelingen die in de Richtlijnen zijn verwoord te bevorderen. Procedurele aanwijzingen voor zowel de Nationale Contactpunten als het Investeringscomité zijn aan het Besluit gehecht.
2. In het Besluit van de Raad worden de voornaamste verantwoordelijkheden neergelegd die de onderschrijvende landen in het kader van de Richtlijnen hebben ten aanzien van de NCP's:
 - het opzetten van NCP's (zulks met inachtneming van de procedurele aanwijzingen die aan het Besluit zijn gehecht) en het informeren van belanghebbende partijen over de beschikbaarheid van de faciliteiten in het kader van de Richtlijnen;
 - het beschikbaar stellen van noodzakelijke personele en financiële middelen;
 - het in staat stellen van de NCP's van verschillende landen om waar nodig samen te werken;
 - het in staat stellen van de NCP's om regelmatig bijeen te komen en te rapporteren aan het Investeringscomité.
3. In het Besluit van de Raad worden ook de taken van het Investeringscomité in het kader van de Richtlijnen vastgesteld:
 - het organiseren van discussies over onderwerpen die met de Richtlijnen samenhangen;
 - het waar nodig geven van uitleg;
 - het organiseren van discussies over de activiteiten van NCP's;
 - het rapporteren over de Richtlijnen aan de Raad van de OESO.
4. Het Investeringscomité is het OESO-orgaan dat belast is met het toezicht op het functioneren van de Richtlijnen. Zijn taak is niet beperkt tot de Richtlijnen, maar betreft alle elementen van de Verklaring (de onderdelen inzake nationale behandeling, internationale investeringsstimulansen en -belemmeringen, en tegenstrijdige verplichtingen). Krachtens de Verklaring waakt het Comité erover dat alle elementen duidelijk worden begrepen en dat ze elkaar aanvullen en met elkaar in harmonie zijn.
5. Gezien het toenemende belang van verantwoord ondernemen voor landen buiten de OESO is in het Besluit ook in overleg en samenwerking voorzien met niet-onderschrijvende landen over onderwerpen die in de

Richtlijnen aan de orde komen. Op grond van deze bepaling kan het Comité speciale bijeenkomsten organiseren met geïnteresseerde landen die de Richtlijnen niet onderschrijven om inzicht in de normen en principes van de Richtlijnen te bevorderen. Met inachtneming van relevante procedures van de OESO kan het Comité hen ook betrekken in speciale activiteiten of projecten inzake verantwoord ondernemen, door hen bijvoorbeeld uit te nodigen voor zijn bijeenkomsten of ronde-tafelconferenties voor verantwoord ondernemen.

6. In het voeren van een proactieve agenda zal het Comité samenwerken met NCP's en mogelijkheden tot samenwerking zoeken met de adviesorganen, OECD Watch en andere internationale partners. Verdere aanwijzingen worden wat dat betreft gegeven in paragraaf 18.

I. Procedurele aanwijzingen voor de NCP's

7. De Nationale Contactpunten vervullen een belangrijke rol bij de vergroting van de bekendheid en de effectiviteit van de Richtlijnen. Terwijl ondernemingen verantwoordelijk zijn voor de inachtneming van de Richtlijnen in de dagelijkse praktijk, kunnen overheden bijdragen aan de verbetering van de effectiviteit van de implementatieprocedures. Met het oog hierop hebben zij afgesproken dat de NCP's beter begeleid moeten worden bij hun optreden en activiteiten, onder meer door regelmatige bijeenkomsten en toezicht door het Investeringscomité.
8. De meeste functies die in de procedurele aanwijzingen bij het Besluit worden vermeld, zijn niet nieuw maar vormen de weerslag van ervaringen en aanbevelingen die in de loop der jaren zijn ontwikkeld. Door ze expliciet te formuleren wordt de beoogde werking van de implementatiemechanismen voor de Richtlijnen doorzichtiger. Alle functies worden nu in de procedurele aanwijzingen voor de NCP's uiteengezet in vier delen: organisatie, informatie en promotie, implementatie in specifieke gevallen en rapportage.
9. Deze vier delen worden voorafgegaan door een inleidende paragraaf, waarin het hoofddoel van de NCP's wordt omschreven, samen met de kerncriteria om de "functionele gelijkwaardigheid" te bevorderen. Aangezien de overheden ruimte krijgen in de manier waarop zij hun NCP's organiseren, moet het functioneren van de NCP's voldoen aan de eisen van zichtbaarheid, toegankelijkheid, transparantie en verantwoording. Deze

criteria bieden de NCP's een leidraad bij de uitvoering van hun taken en vormen voor het Investeringscomité een hulpmiddel bij de beoordeling van het functioneren van de NCP's.

Kerncriteria voor functionele gelijkwaardigheid van de activiteiten van NCP's:

Zichtbaarheid. Overeenkomstig het Besluit verbinden de onderschrijvende landen zich ertoe een Nationaal Contactpunt (NCP) op te zetten, en tevens het bedrijfsleven, werknemersorganisaties en andere belanghebbende partijen, waaronder NGO's, te informeren over de beschikbaarheid van de faciliteiten die de NCP's in verband met de implementatie van de Richtlijnen bieden. De regeringen worden geacht informatie over hun contactpunt te publiceren en een actieve rol in de bekendmaking van de Richtlijnen te spelen, bijvoorbeeld door het organiseren van seminars en bijeenkomsten. Dergelijke evenementen kunnen worden georganiseerd in samenwerking met bedrijfsleven, werknemersorganisaties, NGO's en andere belanghebbende partijen, hoewel niet noodzakelijkerwijs met allemaal tegelijk.

Toegankelijkheid. Toegankelijkheid is een essentiële voorwaarde voor het goed functioneren van het NCP. Dit geldt voor bedrijfsleven, werknemersorganisaties, NGO's en andere leden van het publiek. Ook elektronische communicatiemiddelen kunnen hierbij bruikbaar zijn. De NCP's moeten efficiënt en binnen redelijke tijd ingaan op alle gerechtvaardigde verzoeken om informatie en specifieke kwesties die door de betrokken partijen worden aangekaart.

Transparantie. Transparantie is een belangrijk criterium in verband met de verantwoordingsplicht van de NCP's; ook is het van belang om het vertrouwen van het publiek te winnen. Daarom dienen de activiteiten van NCP's in het algemeen transparant te zijn. Wanneer echter het NCP zijn "goede diensten" bij de implementatie van de Richtlijnen in specifieke gevallen aanbiedt, is het om doelmatigheidsredenen zaak gepaste maatregelen te treffen om de vertrouwelijkheid van de procedure te waarborgen. De resultaten zijn wel openbaar, tenzij een effectieve implementatie van de Richtlijnen het beste gediend is met geheimhouding.

Verantwoording. Een actiever optreden om de bekendheid van de Richtlijnen te vergroten – en hun potentiële bijdrage aan de oplossing van delicate problemen tussen ondernemingen en de samenlevingen waarin ze werken – betekent ook meer publieke aandacht voor de activiteiten van de NCP's. Op nationaal niveau kunnen parlementen daarin een rol spelen. Jaarverslagen en regelmatige vergaderingen van de NCP's vormen een gelegenheid om ervaringen te delen en "beste praktijkvoorbeelden" van de NCP's te laten vaststellen. Het Investeringscomité zal bijeenkomsten organiseren waar

ervaringen kunnen worden uitgewisseld en de doelmatigheid van de activiteiten van de NCP's kan worden beoordeeld.

Organisatie

10. Het leiderschap van het NCP moet zodanig zijn dat dit het vertrouwen van de sociale partners en andere belanghebbenden heeft en de publieke bekendheid van de Richtlijnen kan vergroten.
11. Ongeacht de samenstelling die overheden hebben gekozen voor hun NCP's kunnen zij ook multi-stakeholder raden van advies of toezicht oprichten om de NCP's bij te staan in hun taken.
12. Ongeacht hun samenstelling wordt van de NCP's verwacht dat zij relaties aanknopen en onderhouden met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties en andere geïnteresseerde partijen.

Informatie en promotie

13. De NCP-functies op het vlak van informatie en promotie zijn van cruciaal belang om de bekendheid van de Richtlijnen te vergroten.
14. De NCP's hebben tot taak de Richtlijnen online en via andere geschikte middelen bekender te maken en beschikbaar te stellen, ook in de nationale talen. De OESO stelt versies in het Engels en in het Frans beschikbaar, en weblinks naar de OESO website voor de Richtlijnen worden aanbevolen. Daarnaast geven de NCP's, voor zover nodig, informatie over de Richtlijnen aan potentiële investeerders, gericht op het binnenland of het buitenland.
15. NCP's dienen informatie te verstrekken over de procedures die partijen dienen te volgen indien zij een specifiek geval melden of daarop reageren. Deze informatie dient onder meer advies te geven over de noodzakelijke informatie voor het melden van een specifiek geval, en de vereisten voor partijen die deelnemen aan de procedure, waaronder geheimhouding, en de processtappen en indicatieve termijnen die het NCP zal hanteren weer te geven.
16. Bij hun inspanningen om de bekendheid van de Richtlijnen te vergroten, zullen NCP's samenwerken met een groot aantal organisaties en personen waaronder, voor zover relevant, het bedrijfsleven, werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties en andere belangstellenden uit het publiek. Deze organisaties hebben een groot belang bij de promotie van de Richtlijnen en hun institutionele

netwerken creëren mogelijkheden voor promotie die de inspanningen van de NCP's, indien voor dit doel gebruikt, aanzienlijk zullen versterken.

17. Een andere basistaak van de NCP's is het beantwoorden van legitieme vragen. In dit verband worden drie groepen met name genoemd: 1) andere NCP's (conform een bepaling in het Besluit); 2) het bedrijfsleven, werknemersorganisaties, andere non-gouvernementele organisaties en het publiek; 3) regeringen van niet-onderschrijvende landen.

Proactieve Agenda

18. In overeenstemming met de proactieve agenda van het Investeringscomité dienen NCP's regelmatig contact te onderhouden, ondermeer via bijeenkomsten, met de sociale partners en andere belanghebbenden om:
 - a. Nieuwe ontwikkelingen en opkomende praktijken met betrekking tot verantwoord ondernemen te bespreken;
 - b. De positieve bijdragen die ondernemingen kunnen leveren aan economische, sociale en milieugerelateerde vooruitgang te ondersteunen;
 - c. Deel te nemen, indien gepast, aan gezamenlijke initiatieven voor het identificeren en reageren op risico's op ongunstige effecten die verbonden zijn aan specifieke producten, regio's, sectoren of industrieën.

Gezamenlijke Leertrajecten

19. Als toevoeging aan de bijdragen aan het werk van het Comité ter verbetering van de doelmatigheid van de Richtlijnen zullen NCP's gezamenlijke activiteiten ontplooiën waarbij men van elkaar leert. In het bijzonder worden zij aangemoedigd om horizontale, thematische evaluaties en vrijwillige NCP evaluaties van en door elkaar te ondernemen. Zulke activiteiten kunnen plaatsvinden in bijeenkomsten bij de OESO of door directe samenwerking tussen NCP's.

Implementatie in Specifieke Gevallen

20. Wanneer er in specifieke gevallen problemen bij de implementatie van de Richtlijnen ontstaan, wordt het NCP geacht te helpen deze op te lossen. Deze sectie van de Procedurele Aanwijzingen geeft aan hoe NCP's dit dienen te doen.
21. De doelmatigheid van de procedure voor specifieke gevallen hangt af van de goede trouw van alle partijen die betrokken zijn in de procedure. Gedrag te goeder trouw betekent hier dat men tijdig reageert, waar gepast geheimhouding in acht neemt, zich onthoudt van foutieve weergave van het proces en van het dreigen

met of het nemen van represailles tegen de partijen die betrokken zijn in de procedure, en oprecht deelneemt aan de procedures met het oog op het vinden van een oplossing voor de gemelde problemen in overeenstemming met de Richtlijnen.

Basisprincipes voor de Procedure

22. In overeenstemming met de basiscriteria ten behoeve van functionele gelijkwaardigheid van hun activiteiten dienen NCP's met problemen in specifieke gevallen om te gaan op een wijze die:

Onpartijdig is; NCP's dienen onpartijdigheid te waarborgen bij de behandeling van problemen in specifieke gevallen.

Voorspelbaar is; NCP's dienen de voorspelbaarheid van de procedure te waarborgen door duidelijke en publiekelijk beschikbare informatie te verschaffen over hun rol in de procedure, zoals het aanbieden van de goede diensten, de fases van de procedures inclusief hun indicatieve termijnen, en de mogelijke rol die zij kunnen spelen bij het toezicht op de implementatie van overeenkomsten die partijen hebben weten te sluiten.

Billijk is; NCP's dienen ervoor te zorgen dat partijen op eerlijke en billijke voorwaarden kunnen deelnemen aan de procedure, bijvoorbeeld door redelijke toegang te bieden tot informatiebronnen die relevant zijn voor de procedure.

In overeenstemming met de Richtlijnen is; NCP's dienen te handelen in overeenstemming met de principes en normen die onderdeel uitmaken van de Richtlijnen.

Coördinatie tussen NCP's in de Procedure

23. In het algemeen worden problemen behandeld door het NCP van het land waar de problemen zijn ontstaan. Eerst wordt het op nationaal niveau besproken en vervolgens, indien nodig, op bilateraal niveau ter sprake gebracht. Het NCP van het gastland dient het NCP van het thuisland van de onderneming te consulteren in zijn inspanningen de partijen te assisteren in het oplossen van hun problemen. Het NCP van het thuisland dient er naar te streven tijdig assistentie te verlenen wanneer het daar naar gevraagd wordt door het NCP van het gastland.
24. Indien problemen voortvloeien uit een activiteit van een onderneming die plaats heeft in meerdere landen die de Richtlijnen onderschrijven of uit een activiteit van een groep ondernemingen die zich als consortium, in een joint venture of op andere wijze georganiseerd hebben en deze in verschillende onderschrijvende landen gevestigd zijn, dan dienen de betrokken NCP's in

goed overleg onderling uit te maken welk NCP de leiding neemt in het bijstaan van de partijen. De NCP's kunnen hierbij de assistentie van de Voorzitter van het Investeringscomité inroepen. Het leidende NCP dient de andere NCP's te consulteren, terwijl zij doelmatige assistentie dienen te verlenen indien het leidende NCP hen daarom verzoekt. Indien de partijen niet tot een oplossing komen, behoort het leidende NCP, in consultatie met de andere betrokken NCP's, tot een eindverklaring te komen.

Eerste evaluatie

25. Bij de eerste evaluatie of het probleem in kwestie verder onderzoek rechtvaardigt, moet het NCP bepalen of het probleem te goeder trouw is ingediend en of het verband houdt met de Richtlijnen. Daarbij betreft het NCP de volgende aspecten:
- de identiteit van de betrokken partij en het belang dat deze bij de zaak heeft;
 - of het een wezenlijk, gemotiveerd probleem betreft;
 - of er een relatie lijkt te bestaan tussen de activiteiten van de onderneming en het probleem in het specifieke geval;
 - de relevantie van de toepasselijke wet en procedures, waaronder gerechtelijke uitspraken;
 - hoe gelijksoortige problemen in andere nationale of internationale procedures zijn of worden opgelost;
 - of behandeling van dit specifieke probleem bijdraagt tot de doelstellingen en effectiviteit van de Richtlijnen.
26. Bij het evalueren van het belang voor de procedure van een specifiek geval van andere nationale of internationale procedures die gelijksoortige problemen simultaan behandelen dienen NCP's niet enkel op basis van het feit dat deze andere procedures reeds gevoerd zijn, gevoerd worden of beschikbaar zijn aan betrokken partijen te concluderen dat de problemen geen verdere behandeling verdienen. NCP's dienen te inventariseren of een aanbod van hun goede diensten een positieve bijdrage kan leveren aan het oplossen van de gemelde problemen en of zulks geen ernstige nadelen voor elk van de betrokken partijen in deze andere procedures of een belediging van het hof kan opleveren. Bij een dergelijke inventarisatie zouden NCP's kunnen kijken naar de gebruikelijke handelwijze van andere NCP's en, indien gepast, kunnen consulteren met de instanties bij wie de parallelle procedures plaatsvinden of zouden kunnen plaatsvinden. Betrokken partijen zouden NCP's moeten bijstaan in hun afweging over deze kwesties door hen van relevante informatie over de parallelle procedure te voorzien.
27. Na deze eerste evaluatie stelt het NCP de betrokken

partijen van zijn beslissing op de hoogte. Indien het NCP van oordeel is dat de kwestie geen nader onderzoek verdient, wordt dit besluit gemotiveerd.

Ondersteuning van de Partijen

28. Indien de gemelde problemen nader onderzoek rechtvaardigen, zal het NCP deze bespreken met de betrokken partijen en biedt het zijn "goede diensten" aan om op informele wijze tot een oplossing te komen. Voor zover relevant volgt het NCP hierbij de procedure zoals uiteengezet in punt C-2a) tot en met C-2d). Dit kan onder meer betekenen dat het advies van de desbetreffende autoriteiten, van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, werknemersorganisaties en andere non-gouvernementele organisaties, en deskundigen wordt ingewonnen. Ook overleg met NCP's in andere landen, of het vragen van advies over kwesties die met de interpretatie van de Richtlijnen samenhangen, kan helpen om het probleem op te lossen.
29. Waar relevant stellen de NCP's, als onderdeel van hun "goede diensten", op consensus gerichte, niet-conflicteuze procedures voor om de problemen op te lossen, zoals verzoening of bemiddeling, of vergemakkelijken zij de toegang hiertoe. Conform de in dit verband algemeen aanvaarde praktijk kan uitsluitend tot zulke procedures worden overgegaan indien alle betrokken partijen hiermee instemmen en zij zich verbinden te goeder trouw deel te nemen aan de procedure.
30. Wanneer NCP's hun goede diensten aanbieden, kunnen zij stappen ondernemen om de identiteit van de betrokken partijen te beschermen indien er goede redenen zijn om aan te nemen dat openbaring van deze informatie nadelig zou kunnen zijn voor een of meer partijen. Dit zou kunnen betekenen dat het onder omstandigheden nodig is de identiteit van een partij of van partijen verborgen te houden voor de betrokken onderneming.

Afsluiting van de Procedure

31. Van NCP's wordt verwacht dat zij te allen tijde de resultaten van een procedure publiekelijk beschikbaar maken in overeenstemming met paragraaf C-3 en C-4 van de Procedurele Aanwijzingen.
32. Wanneer het NCP, nadat het zijn eerste onderzoek heeft gedaan, besluit dat de gemelde problemen in een specifiek geval geen nadere behandeling verdienen, dan zal het een verklaring publiekelijk beschikbaar maken na consultatie met de betrokken partijen en na overweging van de eventuele noodzaak om geheimhouding te bewaren over gevoelige bedrijfs- of andere informatie. Indien het NCP op basis van de resultaten van zijn eerste

onderzoek meent dat het ongerechtvaardigd zou zijn om een partij publiekelijk te identificeren in zijn verklaring, dan mag het zijn verklaring zo opstellen dat de identiteit van die partij beschermd wordt.

33. Het NCP kan ook zijn besluit dat de gemelde problemen nader onderzoek verdienen en zijn aanbod van zijn goede diensten aan de betrokken partijen publiekelijk beschikbaar maken.
34. Wanneer de betrokken partijen overeenkomst bereiken over de gemelde problemen dienen zij in hun overeenkomst ook aan te geven hoe en in hoeverre zij de inhoud van hun overeenkomst publiekelijk beschikbaar willen maken. Het NCP zal in overleg met de betrokken partijen een verslag over de resultaten van de procedure publiekelijk beschikbaar stellen. De partijen kunnen ook overeenkomen de assistentie van het NCP in te roepen voor het vervolgetraject voor de implementatie van hun overeenkomst; het NCP kan die assistentie leveren op voorwaarden die het met de partijen overeenkomt.
35. Indien de betrokken partijen niet tot overeenstemming over de gemelde problemen komen of indien het NCP constateert dat een of meerdere partij(en) niet te goeder trouw wil(len) deelnemen aan de procedure, geeft het NCP een verklaring uit en doet het, indien relevant, aanbevelingen over de implementatie van de Richtlijnen. Deze aanwijzing maakt duidelijk dat het NCP een verklaring uitdoet, zelfs wanneer er niet om een specifieke aanbeveling gevraagd is. De verklaring dient ten minste de betrokken partijen te noemen, de specifieke problemen, de datum waarop de problemen aan het NCP zijn gemeld, mogelijke aanbevelingen van het NCP en, indien het NCP dit gepast acht, enige verdere observaties over de redenen waarom de procedure niet tot een oplossing heeft geleid.
36. Het NCP dient de betrokken partijen de mogelijkheid te geven commentaar te geven op de conceptverklaring. Echter, de verklaring komt van het NCP en het is derhalve aan het NCP om te besluiten of het de verklaring op basis van het commentaar van partijen wijzigt of niet. Indien het NCP aanbevelingen doet aan partijen kan het onder specifieke omstandigheden gepast zijn om vervolgstappen met partijen af te spreken met betrekking tot hun reactie op de aanbevelingen. Als het NCP dergelijke stappen gepast acht, dan stelt het daar termijnen voor op die in de verklaring vermeld dienen te worden.
37. Verklaringen en verslagen over de resultaten van de procedure die publiekelijk beschikbaar gesteld zijn door NCP's kunnen relevant zijn voor bepaalde overheidsprogramma's en –beleid. Ten behoeve van de

beleidscoherentie worden NCP's aangemoedigd betrokken overheidsinstanties te informeren over hun verklaringen en verslagen, wanneer zij menen dat deze relevant kunnen zijn voor het beleid en de programma's van deze instanties. Deze bepaling doet niets af aan het juridisch niet-bindende karakter van de Richtlijnen.

Transparantie en Geheimhouding

38. Transparantie vormt een erkend algemeen principe voor het optreden van de NCP's naar het publiek toe (zie paragraaf 9 onder "basiscriteria" hierboven). Punt C-4 van de Procedurele Aanwijzingen erkent echter dat er specifieke omstandigheden zijn waarin geheimhouding belangrijk is. Het NCP neemt gepaste maatregelen om gevoelige bedrijfsinformatie te beschermen. Ook andere informatie, zoals de identiteit van de personen die bij de procedures betrokken zijn, dient in het belang van een grotere effectiviteit van de Richtlijnen geheim te worden gehouden. Het spreekt vanzelf dat de feiten en argumenten die door de partijen worden aangedragen onder het begrip "procedure" vallen. Het blijft echter zaak een evenwicht te vinden tussen openheid en vertrouwelijkheid, zodat er vertrouwen in de procedures krachtens de Richtlijnen ontstaat en een effectieve implementatie wordt bevorderd. Kortom, terwijl paragraaf C-4 globaal stelt dat de procedures die met de implementatie samenhangen doorgaans vertrouwelijk zijn, zijn de resultaten normaal gesproken openbaar.

Problemen in Specifieke Gevallen in Landen die de Richtlijnen Niet Onderschrijven

39. Zoals opgemerkt in paragraaf 2 van het hoofdstuk "Begrippen en uitgangspunten" worden ondernemingen aangemoedigd de Richtlijnen overal waar zij actief zijn, na te leven, rekening houdend met de bijzondere omstandigheden in elk gastland.
 - Indien zich in een niet-onderschrijvend land problemen in samenhang met de Richtlijnen voordoen, nemen de NCP's van de thuislanden maatregelen om meer inzicht in de desbetreffende problemen te krijgen. Hoewel het niet altijd mogelijk zal zijn alle relevante informatie te verkrijgen of alle betrokken partijen bijeen te brengen, zullen de NCP's vaak wel in staat zijn onderzoek in te stellen of op andere wijze feiten te vergaren. Zo kan contact worden opgenomen met het management van de onderneming in het gastland en, eventueel, met ambassades en de bevoegde autoriteiten in het niet-onderschrijvende land.
 - Conflicten met wetten, voorschriften, regels en beleid van het gastland kunnen een effectieve implementatie van de Richtlijnen in specifieke gevallen moeilijker maken dan in wel onderschrijvende landen. Zoals in de

toelichting bij het hoofdstuk over Algemene Beginselen voor Bedrijfsbeleid wordt gesteld, gaan de Richtlijnen in veel gevallen wel verder dan de wet, maar is het niet de bedoeling ondernemingen in een situatie te brengen waarin ze met tegenstrijdige verplichtingen worden geconfronteerd.

- De betrokken partijen zullen moeten worden ingelicht over de beperkingen waaraan de implementatie van de Richtlijnen in niet-onderschrijvende landen onderworpen is.
- Problemen in samenhang met de toepassing van de Richtlijnen in niet-onderschrijvende landen kunnen ook tijdens de vergaderingen van de NCP's worden besproken, zodat er expertise in de behandeling van dergelijke problemen kan worden opgebouwd.

Indicatieve Termijnen

40. De procedure bestaat uit drie verschillende fasen:

1. Eerste onderzoek en besluit over het verlenen van de goede diensten aan partijen: NCP's dienen er naar te streven deze fase in drie maanden af te ronden, hoewel het additionele tijd nodig zou kunnen hebben om de noodzakelijke informatie te verzamelen om tot een overwogen besluit te komen.
 2. Assistentie aan partijen bij hun pogingen tot een oplossing voor de problemen te komen: Indien een NCP besluit zijn goede diensten aan te bieden zou het er naar moeten streven om tijdig tot een oplossing voor de gemelde problemen te komen. Hoewel erkend wordt dat vooruitgang via de goede diensten van het NCP, waaronder verzoening en bemiddeling, uiteindelijk afhangt van de betrokken partijen, behoort het NCP, na overleg met de partijen, een redelijke termijn te stellen voor de discussie tussen partijen om tot een oplossing te komen. Indien het hen niet lukt om binnen die termijn tot een oplossing te komen, dient het NCP met partijen te overleggen over de zin van het verlengen van zijn assistentie; als het NCP tot de conclusie komt dat verlenging van de procedure naar waarschijnlijkheid niet zinvol is, dan dient het de procedure af te sluiten en een verklaring op te stellen.
 3. Afsluiting van de Procedure: Het NCP dient een verklaring of verslag binnen drie maanden na afsluiting van de procedure uit te brengen.
41. Als algemeen uitgangspunt geldt dat NCP's er naar dienen te streven de hele procedure binnen 12 maanden na ontvangst van de melding af te ronden. Het wordt erkend dat zich omstandigheden zouden kunnen voordoen om deze termijn te verlengen, bijvoorbeeld wanneer de gemelde problemen zich voordoen in een niet-onderschrijvend land.

Rapportage aan het Investeringscomité

42. Rapportage is een belangrijke taak van de NCP's, die tevens bijdraagt aan de opbouw van een kennisbasis en essentiële vaardigheden om de effectiviteit van de Richtlijnen te bevorderen. NCP's dienen daarom aan het Investeringscomité te rapporteren over alle problemen in specifieke gevallen die door partijen bij hen gemeld zijn, inclusief degene waarbij het eerste onderzoek onderweg is, waar een aanbod van de goede diensten verlengd is en discussie gaande is, en waar het NCP heeft besloten op basis van zijn eerste onderzoek zijn goede diensten niet aan te bieden. Bij de rapportage over de implementatie in specifieke gevallen dienen de NCP's rekening te houden met de overwegingen inzake openheid en vertrouwelijkheid zoals uiteengezet in paragraaf C-4.

II. Toelichting op de Procedurele Aanwijzingen voor het Investeringscomité

43. De procedurele aanwijzingen bij het Besluit van de Raad bevatten ook aanwijzingen voor het Comité met betrekking tot de uitvoering van zijn taken, zoals:
- het uitvoeren van taken op een efficiënte manier en binnen redelijke termijn;
 - het ingaan op verzoeken om hulp van NCP's;
 - het organiseren van discussies over de activiteiten van NCP's;
 - het bieden van de mogelijkheid om advies van internationale partners en deskundigen in te winnen.
44. Gezien het niet-bindende karakter van de Richtlijnen kan het Comité niet als rechtsprekend of quasi-rechtsprekend orgaan optreden. Ook kunnen de bevindingen en verklaringen van een NCP (behalve interpretaties van de Richtlijnen) niet ter discussie worden voorgelegd aan het Comité. De bepaling dat het Comité geen conclusies over het gedrag van afzonderlijke ondernemingen mag trekken, is ook in het Besluit zelf opgenomen.
45. Het Investeringscomité behandelt verzoeken van de NCP's om hulp, ook in het geval van twijfel over de interpretatie van de Richtlijnen in specifieke gevallen. Dit punt is de tegenhanger van punt C-2c) van de Procedurele Aanwijzingen bij het Besluit van de Raad ten behoeve van de NCP's, waarin deze worden gestimuleerd het advies van het Comité in te winnen indien ze twijfels hebben over de interpretatie van de Richtlijnen in die gevallen.

46. Bij de bespreking van de NCP-activiteiten kan het Comité, mede met het oog op een effectieve implementatie van de Richtlijnen, zo nodig aanbevelingen doen om hun functioneren te verbeteren.
47. Een gemotiveerde klacht van een onderschrijvend land, een adviesorgaan of OECD Watch over een NCP dat zijn procedurele taken ten aanzien van de implementatie van de Richtlijnen in specifieke gevallen niet zou hebben vervuld, wordt ook door het Investeringscomité onderzocht. Dit vormt een aanvulling op de bepalingen in het gedeelte van de procedurele aanwijzingen voor de NCP's over hun rapportage.
48. Het geven van uitleg over de betekenis van de Richtlijnen op multilateraal niveau blijft een sleutel-taak van het Investeringscomité, dit om te voorkomen dat de interpretatie van de Richtlijnen van land tot land kan variëren. Een gemotiveerde vraag van een onderschrijvend land, adviesorgaan of OECD Watch of een NCP-interpretatie van de Richtlijnen strookt met de interpretatie van het Comité, zal eveneens worden onderzocht.
49. Ten behoeve van het in overleg treden met niet-onderschrijvende landen over zaken die onderdeel vormen van de Richtlijnen kan het Comité geïnteresseerde niet-onderschrijvende landen uitnodigen voor zijn bijeenkomsten, jaarlijkse ronde-tafelbijeenkomsten voor verantwoord ondernemen en bijeenkomsten in het kader van specifieke projecten voor verantwoord ondernemen.
50. Tot slot is het mogelijk dat het Comité deskundigen wil inschakelen voor het onderzoek van en de rapportage over algemene onderwerpen (b.v. kinderarbeid, mensenrechten) of afzonderlijke gevallen, dan wel voor de verbetering van de effectiviteit van procedures. Met het oog hierop kan het Comité een beroep doen op de expertise bij de OESO, andere internationale organisaties, de adviesorganen, non-gouvernementele organisaties, academici en anderen. Het spreekt vanzelf dat dit geen panel wordt om specifieke problemen op te lossen.

De richtlijnen & tools online

Ga naar www.oesorichtlijnen.nl en test uzelf. U vindt hier praktische informatie over de toepassing van de Richtlijnen, anti-corruptie tips, en de Navigator MVO-richtlijnen die ondernemers per sector toont welke richtlijnen van toepassing zijn.

Volg het NCP ook op Twitter via [@oesorichtlijnen](https://twitter.com/oesorichtlijnen).

DhabiCopenhagenCotonouLondonLuandaSan JoséSana'aZagrebAbujaColomboDakarLjubljanaLuxembourgSan FranciscoSantiagoDeChileWellingtonAccraChicagoDamascusLisbonMadridR

Meer informatie

Heeft u vragen over de toepassing van de OESO-richtlijnen of wilt u een melding doen?

Kijk op www.oesorichtlijnen.nl
E-mail ncpoecd@minbuza.nl
of bel 070 348 4200

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen

DG-BEB/DIMH/IMVO
Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag